

Radiologicko-anatomické korelace

Lebka, zuby, páteř, končetiny, břicho

Petr Nádeníček

Department of Radiology, University Hospital Brno and Medical Faculty, Masaryk University, Brno, Czech

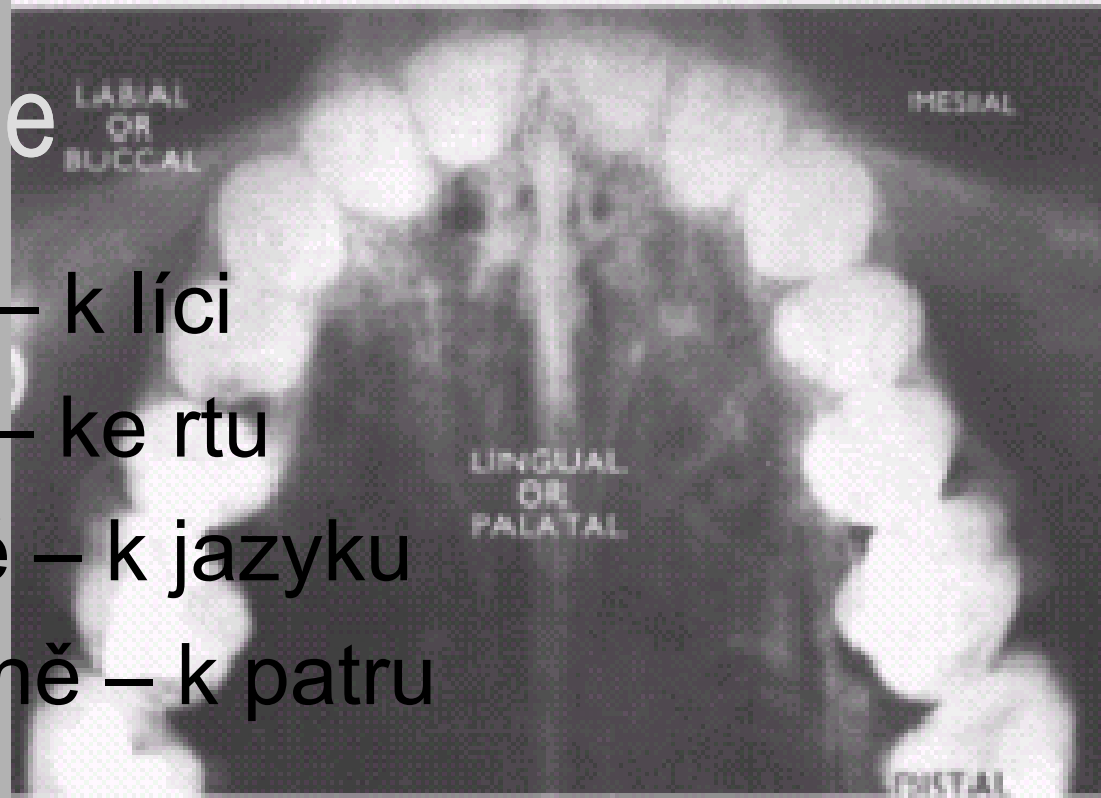
Biomedicínská technika a bioinformatika. VUT Fakulta elektrotechniky a komunikačních technologií.

RTG lebky, zubů

Projekce + anatomie

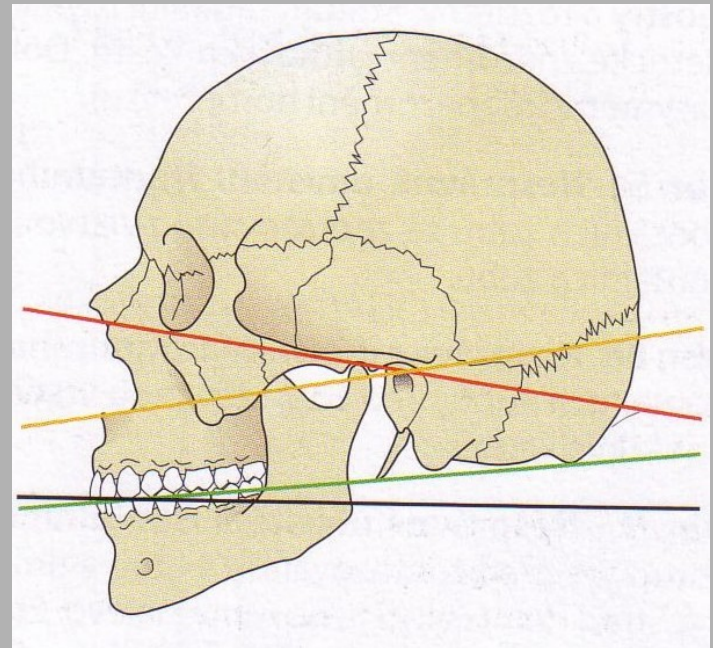
Topografie

- bukálně – k líci
- labiálně – ke rtu
- linguálně – k jazyku
- palatinálně – k patru
- meziálně
– označuje struktury směřující „ventrálně“

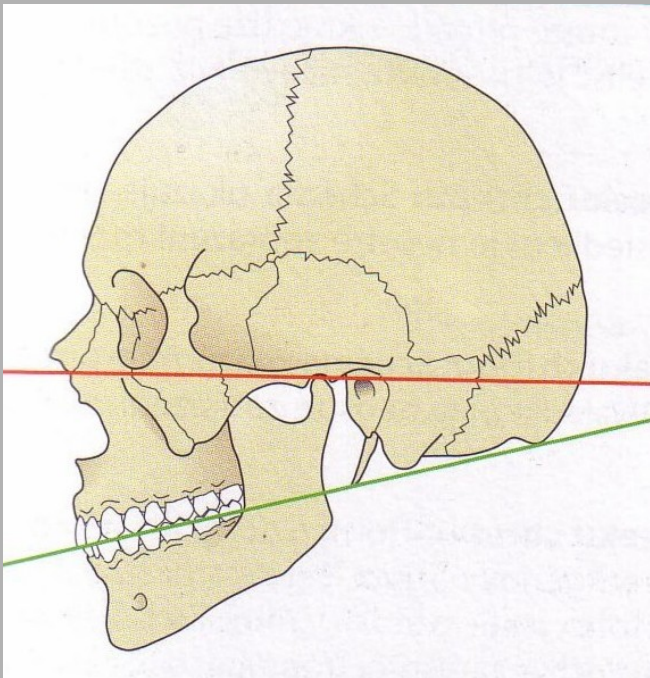
Orientační linie

- **Frankfurtská** horizontála, antropologická základní čára, spojující dolní okraj očníce s horním okrajem zevního zvukovodu.
- **Camperova** linie spojuje zevní zvukovod s dolním okrajem nosním.

Orientační linie a roviny

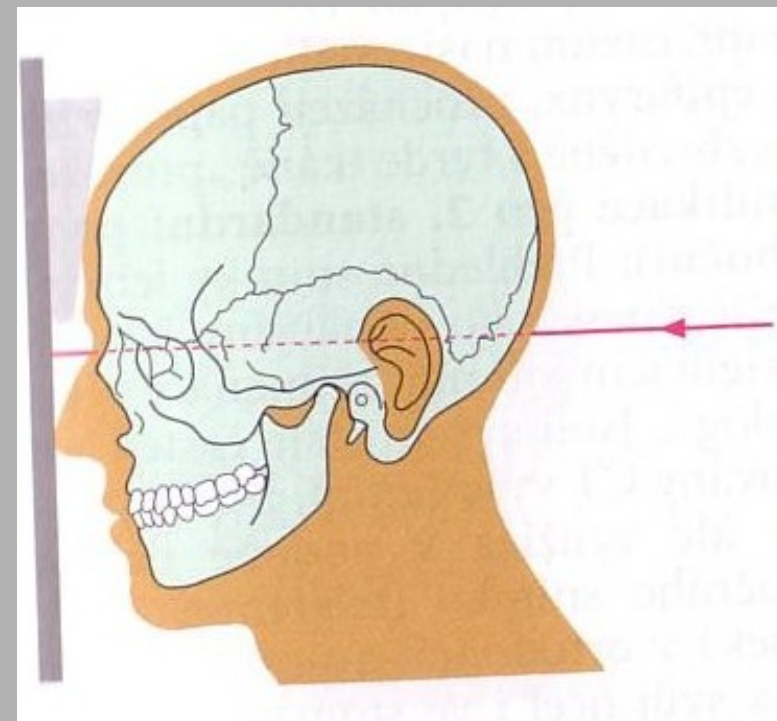
- **Okluzní** rovina má být nastavena až na vyjímky (malé děti – lehce nakloněná dozadu) vodorovně

Extra-orální snímky

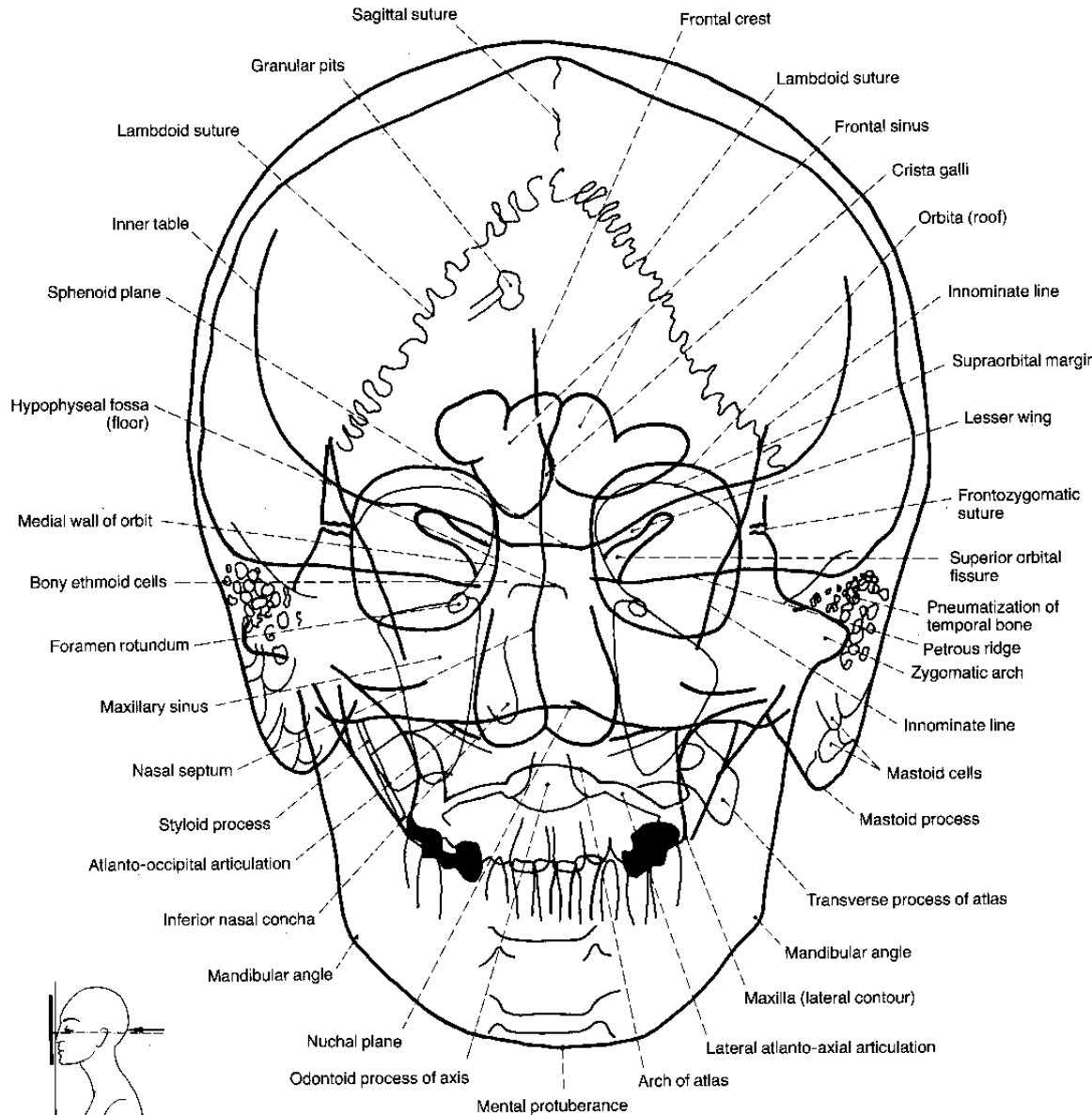
- panoramatické snímky:
 - snímky lebky
 - projekce na maxilární sinus
 - TMJ
 - ortopantomograf (OPG)
- tomografie (CT, MR)

Lebka – zadopřední a boční

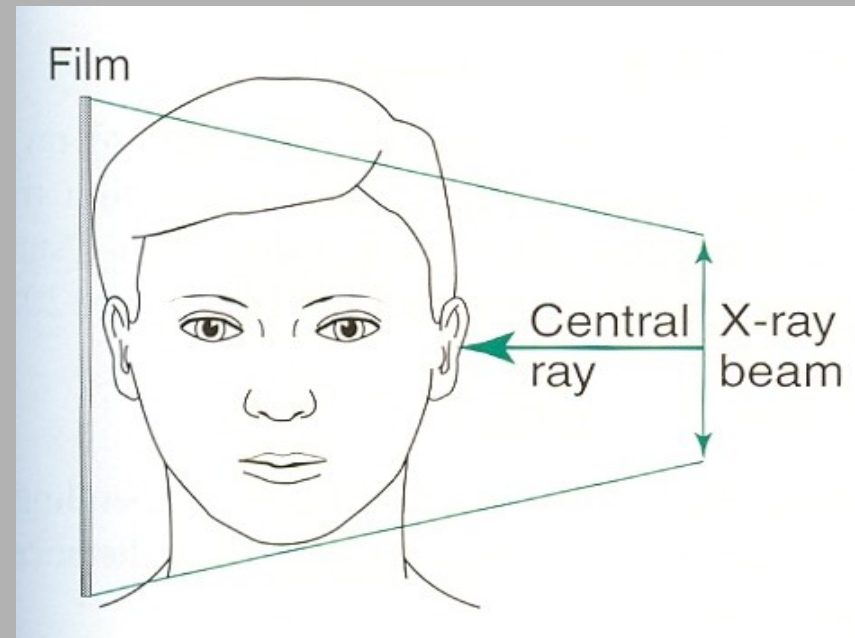
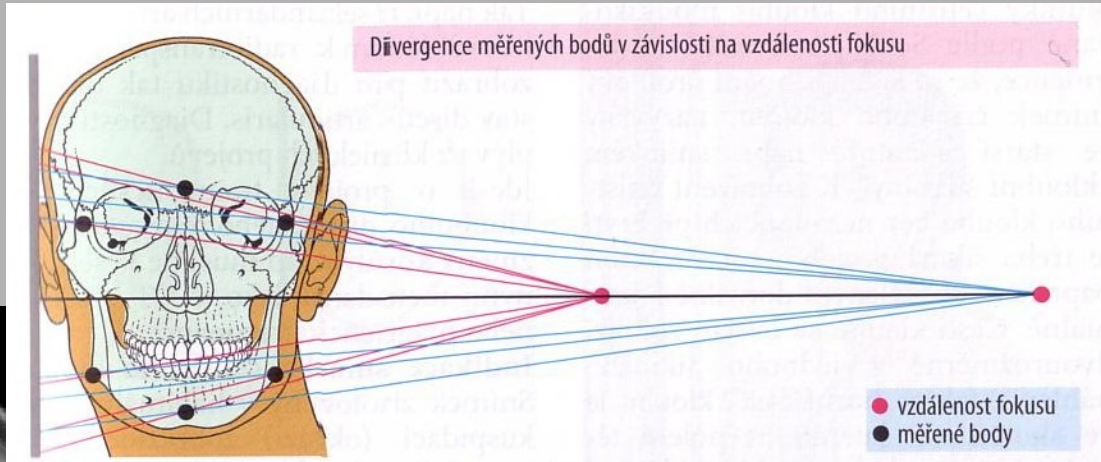

- nos a čelo se dotýká kazety
- paprsek prochází protuber. occipitalis kolmo ke kazetě.

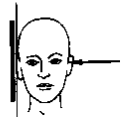
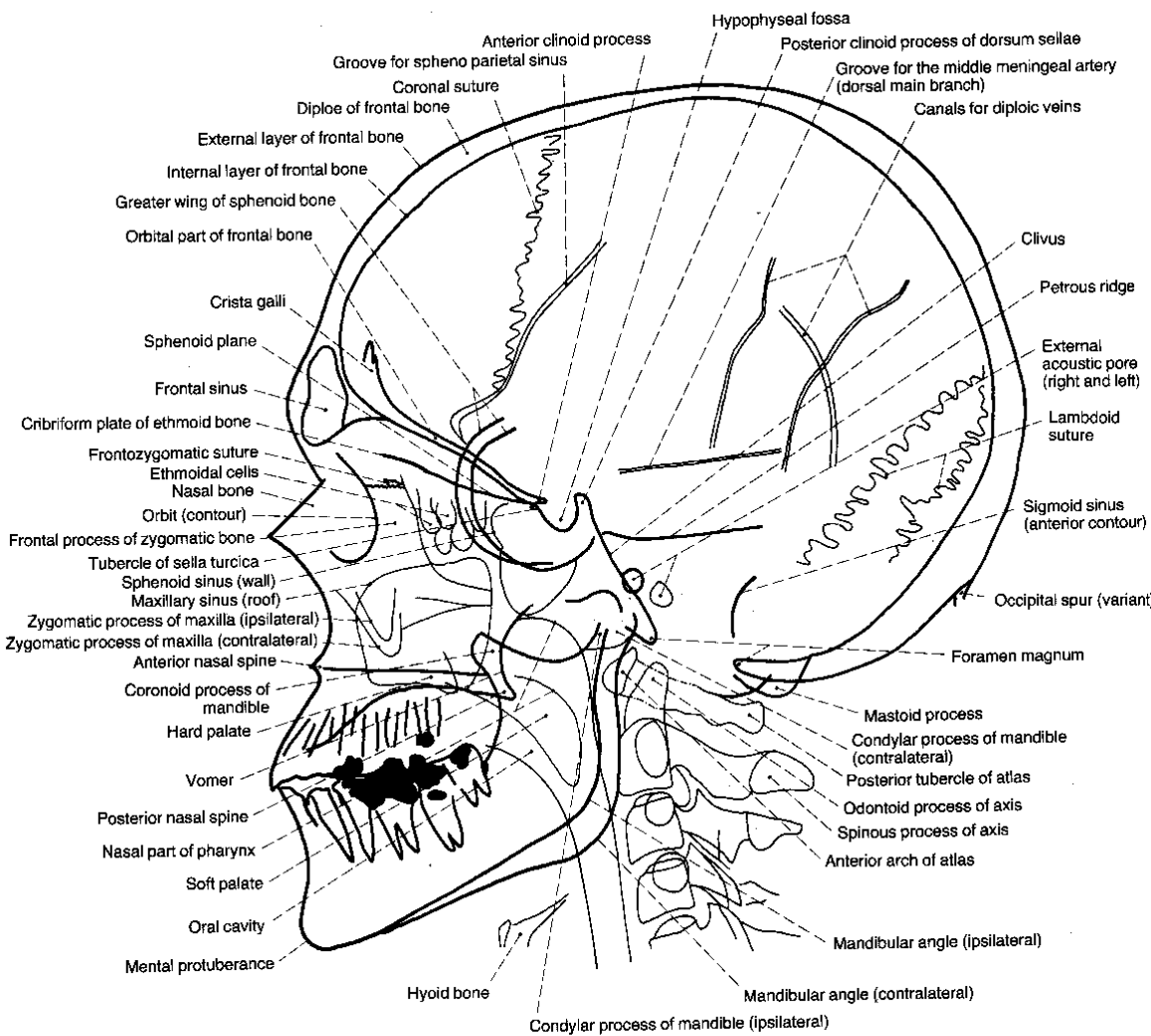
Lebka – zadopřední a bočná

Lebka - bočná

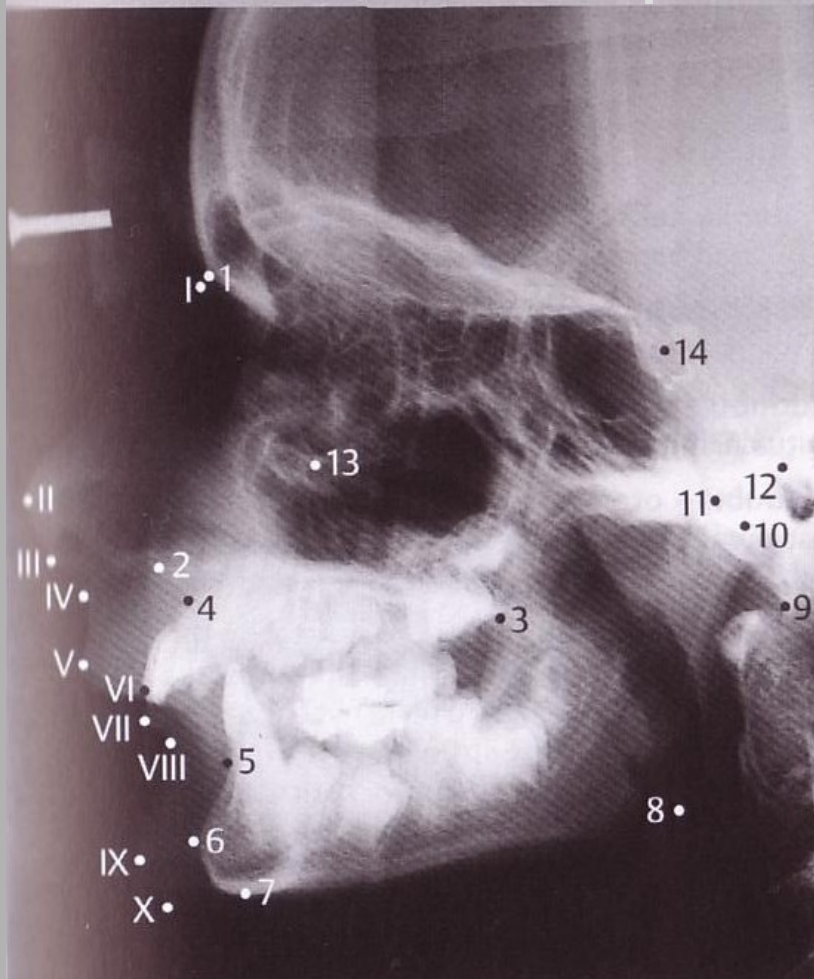

- centrální paprsek skrze acustický meatus
- kolmo ke kazetě

Lebka – bočná

- centrace na splanchnokranium

Skeletální body:

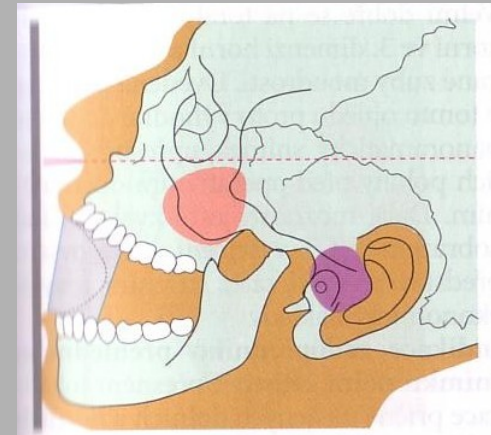
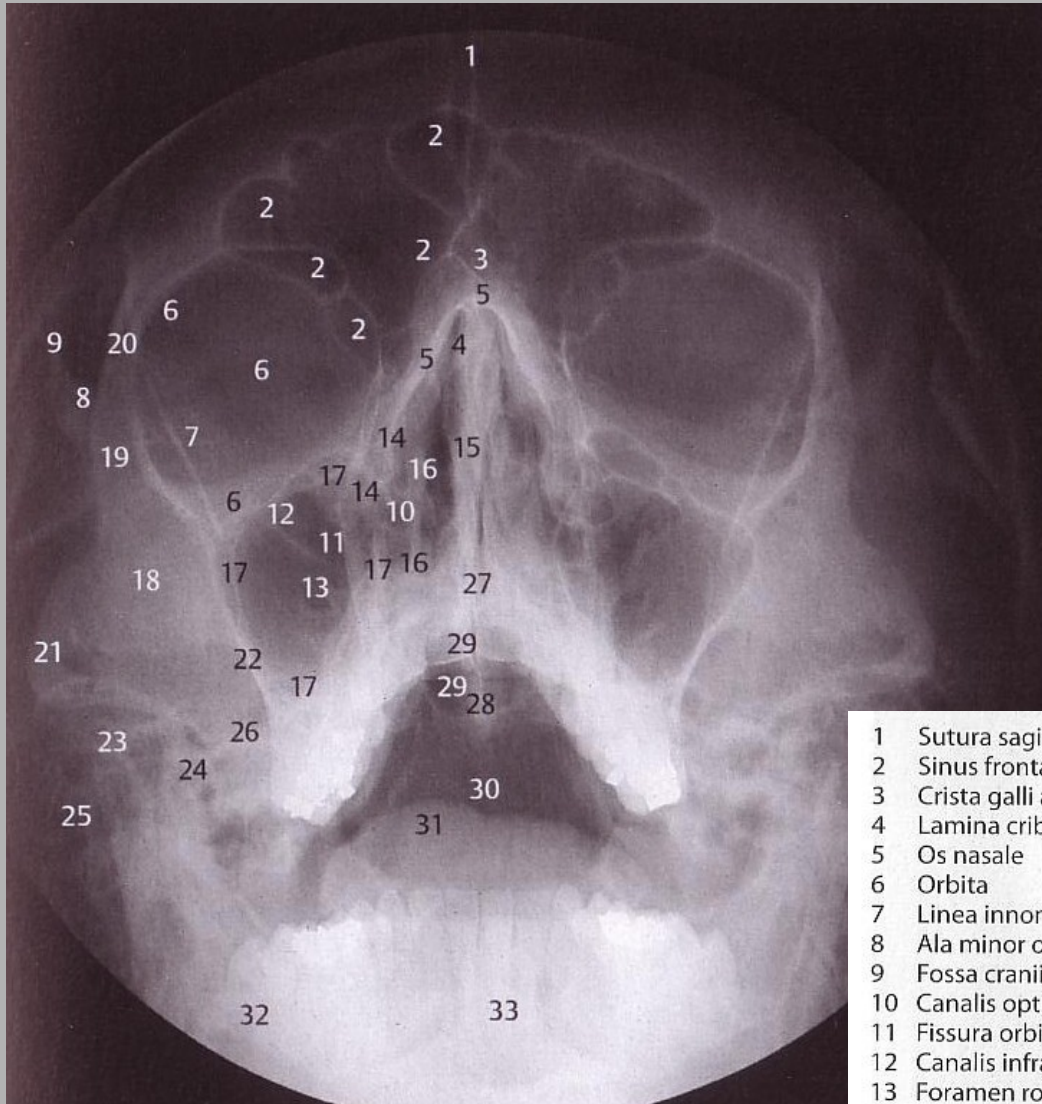
- 1 Nasion
- 2 Spina nasalis anterior
- 3 Spina nasalis posterior
- 4 Bod A
- 5 Bod B
- 6 Pogonion
- 7 Menton
- 8 Gonion
- 9 Basion
- 10 Articulare
- 11 Condylion
- 12 Porion
- 13 Orbitale

- 14 Sella, střed

Body na měkkých tkáních:

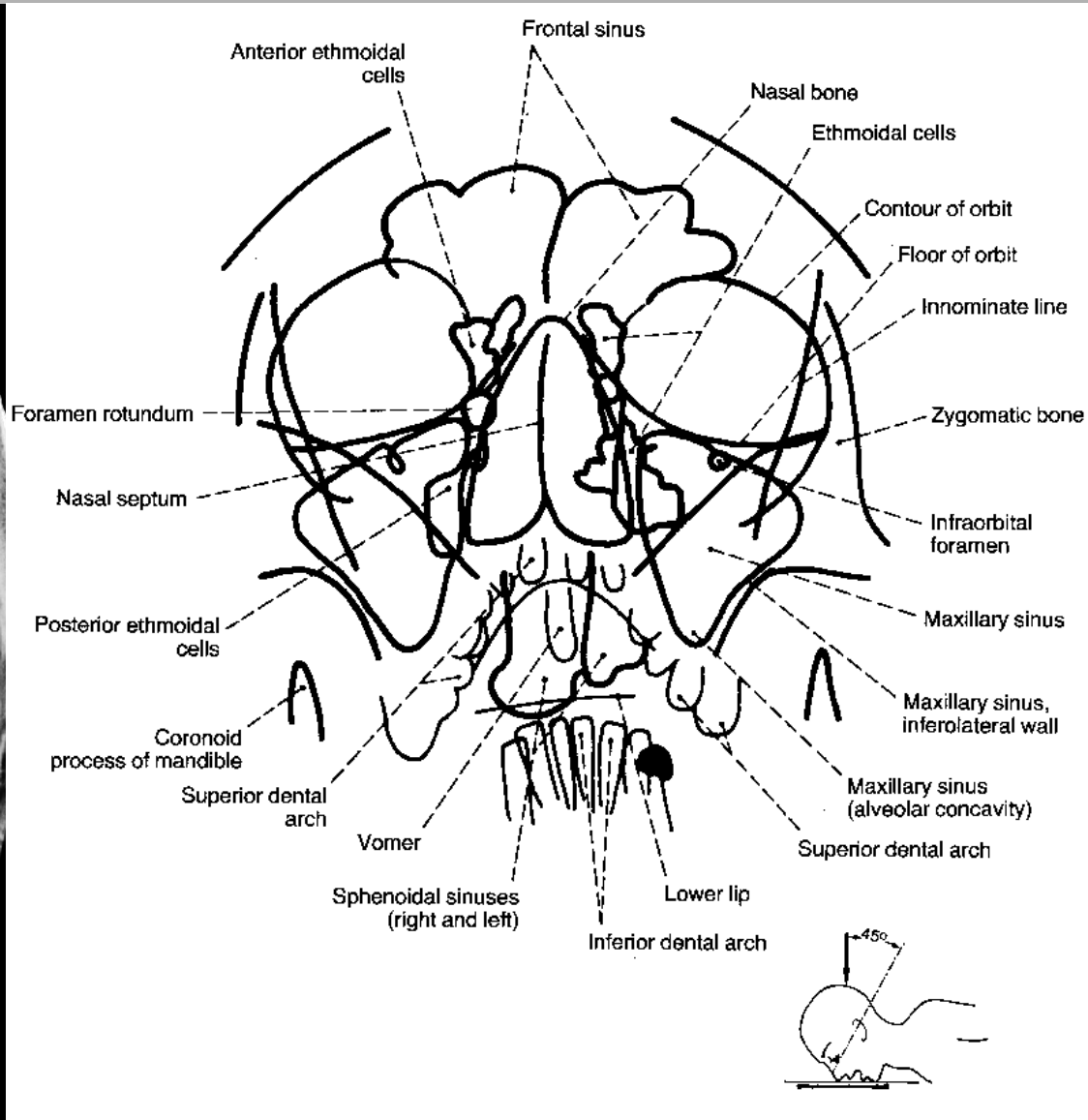
- I Kožní nasion
- II Špička nosu
- III Subnasale
- IV Subspinale
- V Labrale superius
- VI Stomion
- VII Labrale inferius
- VIII Submentale
- IX Kožní pogonion
- X Kožní gnathion

Lebka - poloaxiální

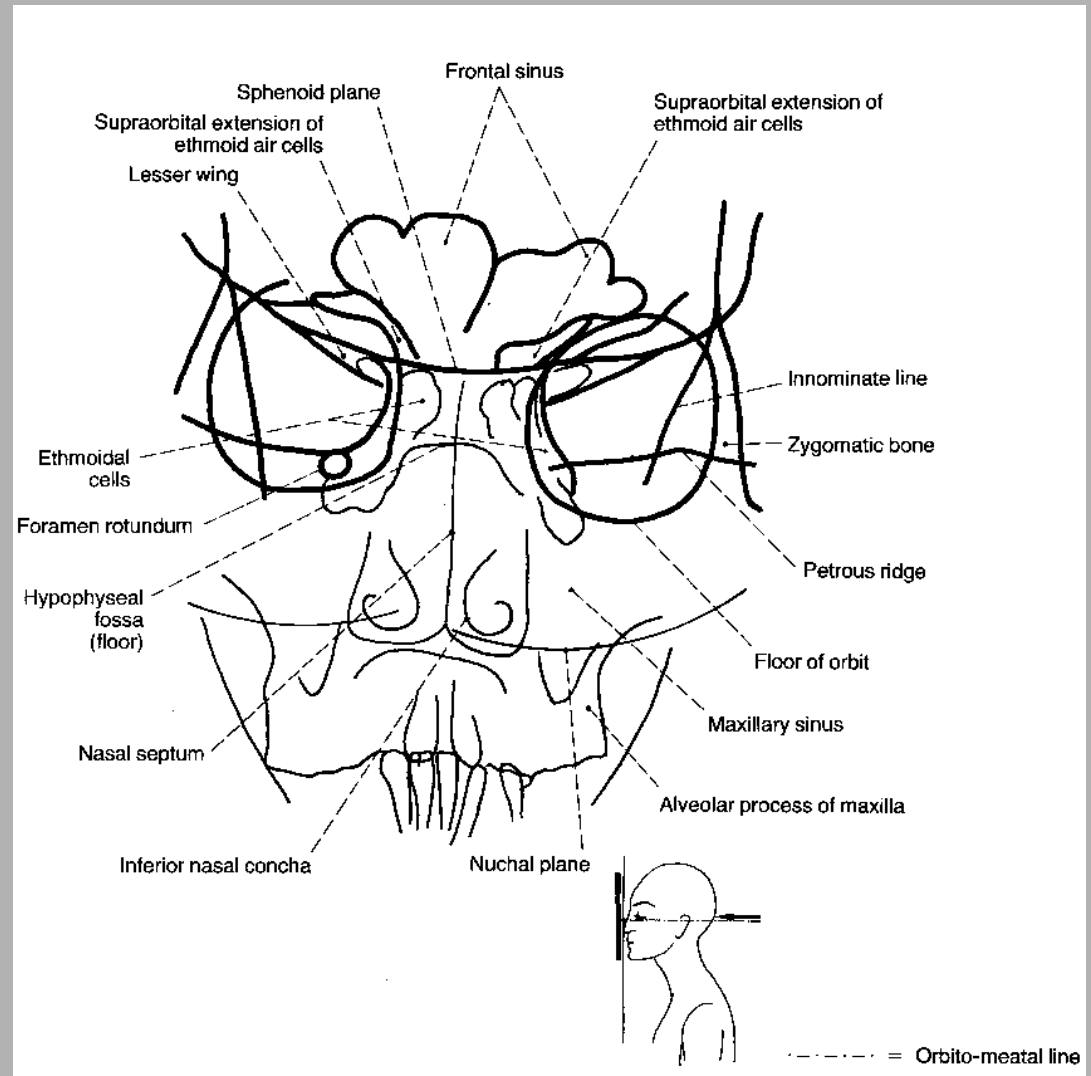
1	Sutura sagittalis	18	Os zygomaticum
2	Sinus frontalis septy	19	Processus frontalis ossis zygomatici
3	Crista galli a falx cerebri	20	Sutura zygomaticofrontalis
4	Lamina cribrosa ossis ethmoidalis	21	Arcus zygomaticus
5	Os nasale	22	Crista zygomaticoalveolaris
6	Orbita	23	Processus condylaris mandibulae
7	Linea innominata (allae majores)	24	Processus muscularis (coronoideus) mandibulae
8	Ala minor ossis sphenoidalis	25	Celullae mastoideae
9	Fossa cranii media (ohraničení)	26	Pars petrosa ossis temporalis
10	Canalis opticus	27	Spina nasalis anterior
11	Fissura orbitalis superior	28	Spina nasalis posterior
12	Canalis infraorbitalis	29	Spina sphenoidalis
13	Foramen rotundum	30	Pars basilaris ossis occipitalis
14	Labyrinthus ethmoidalis	31	Dorsum linguae
15	Septum nasi osseum	32	Massa lateralis atlantis
16	Conchae nasales	33	Dens axis (epistrophei)
17	Sinus maxillaris		

Paranasální siny - Watersova

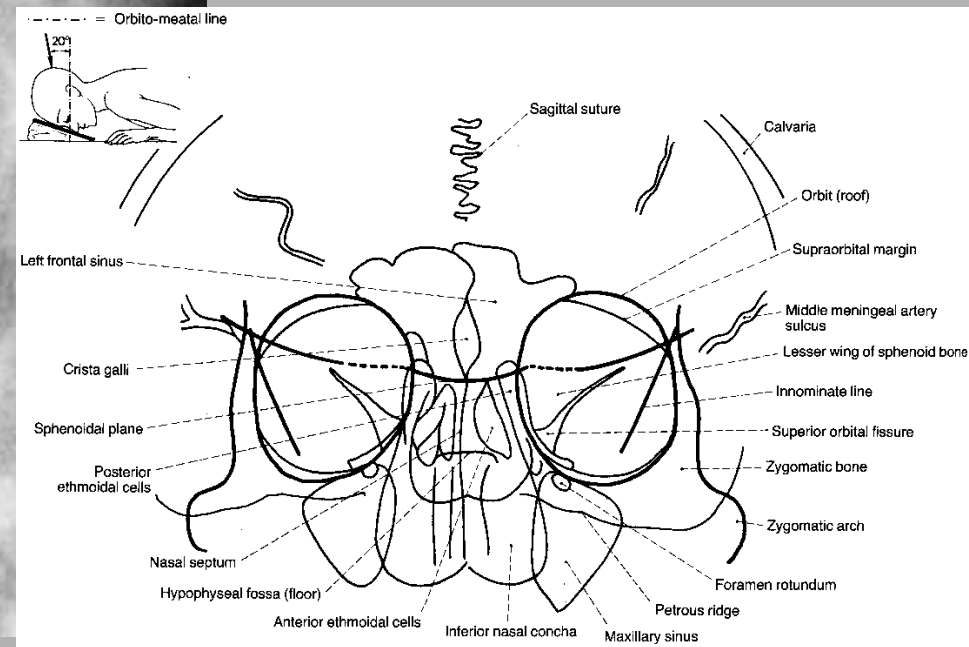
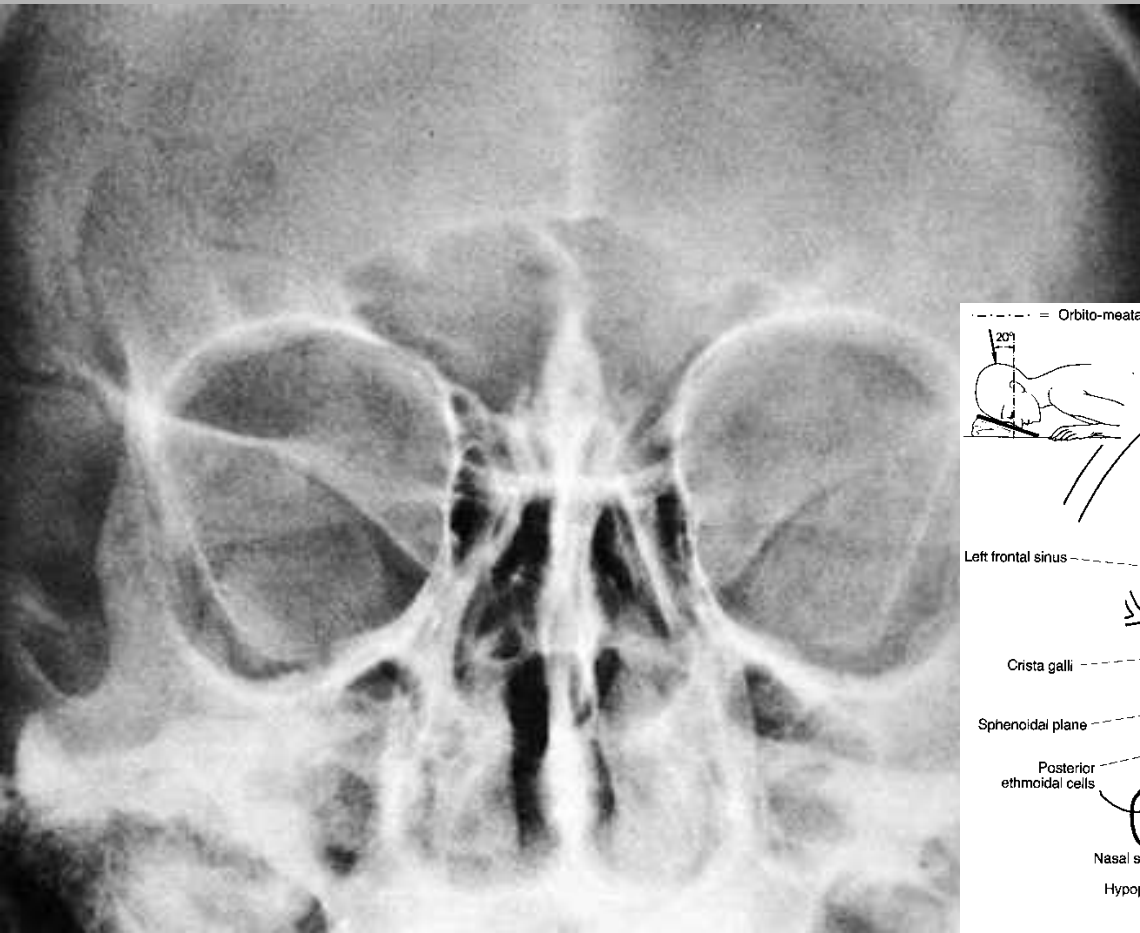
Paranasální siny – zadopřední

- http://rtg.misto.cz/_MAIL_/hlava/06.jpg

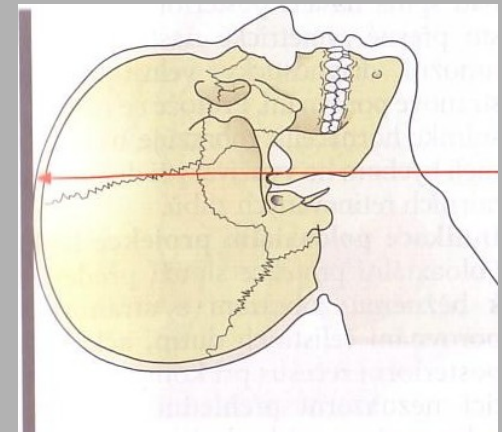
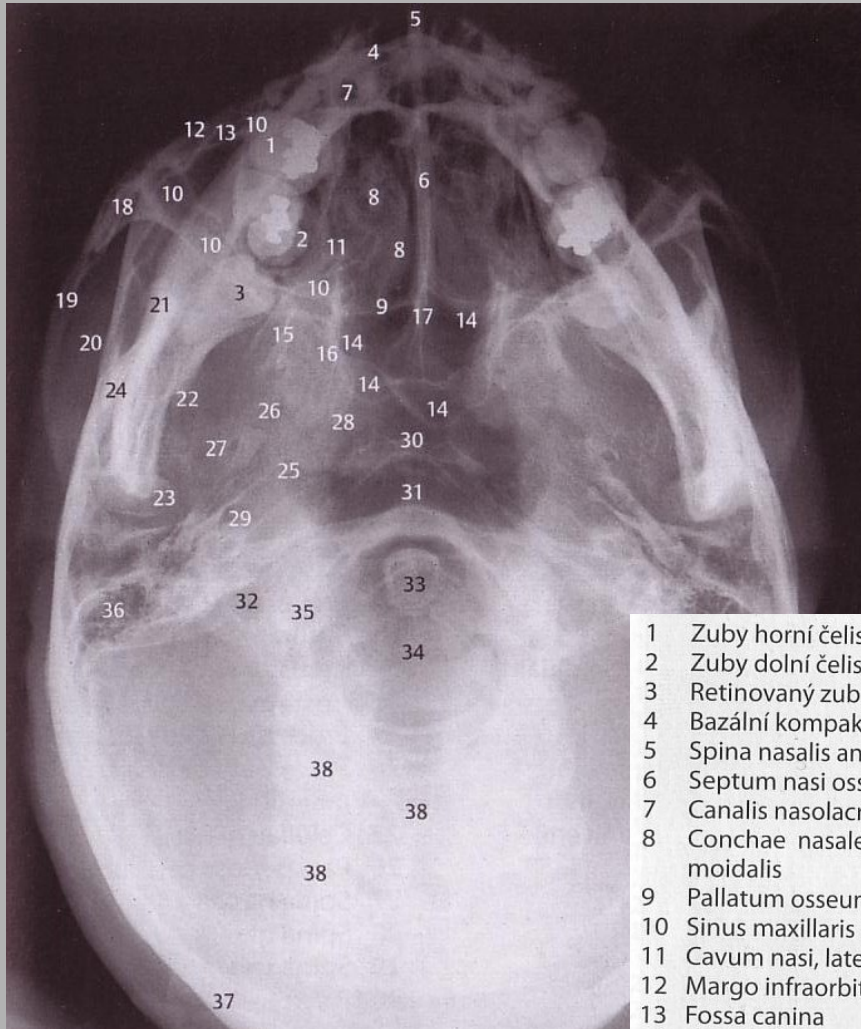

Orbity - zadopřední

- http://rtg.misto.cz/_MAIL_/hlava/09.jpg

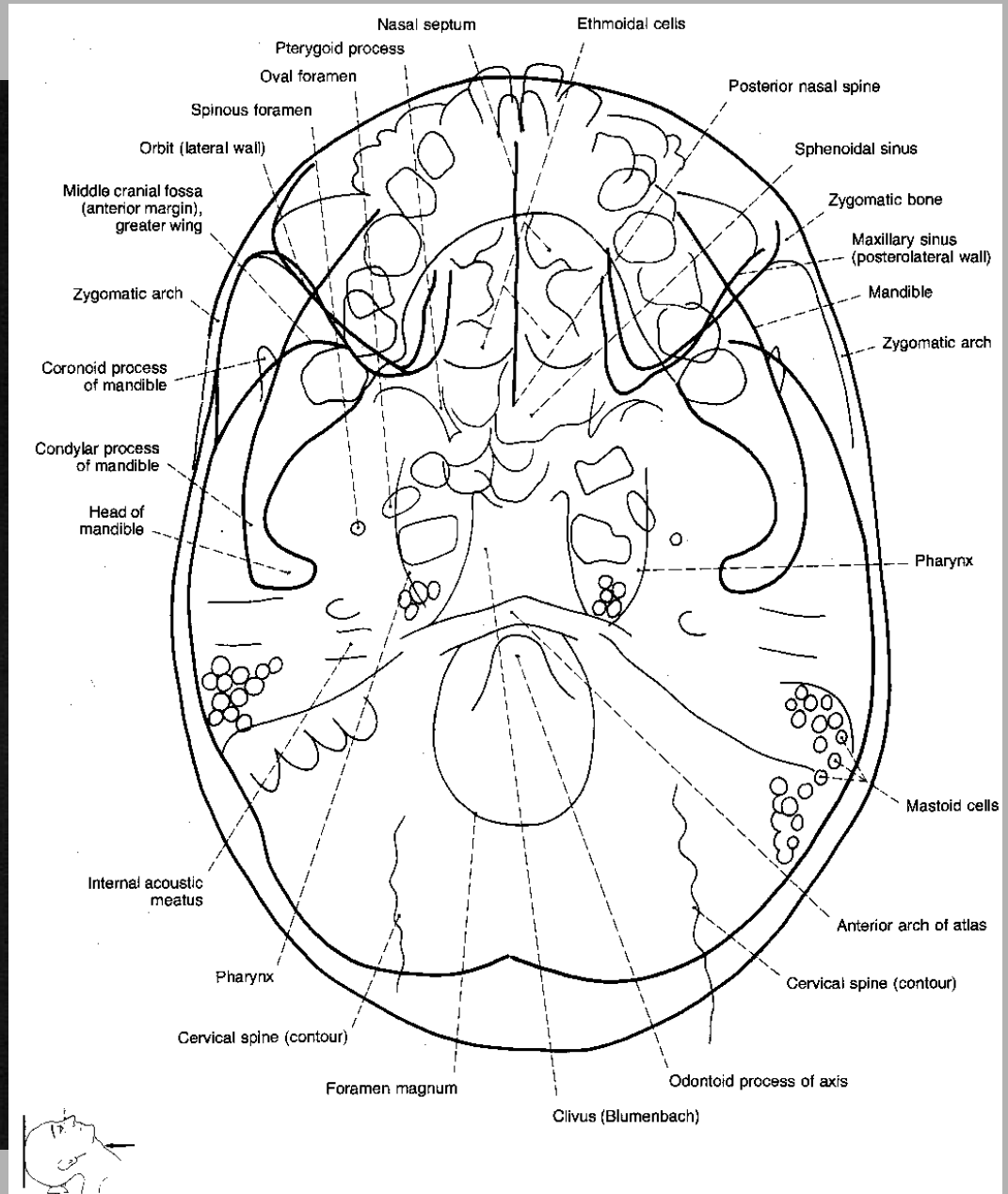

Lebka – axiální

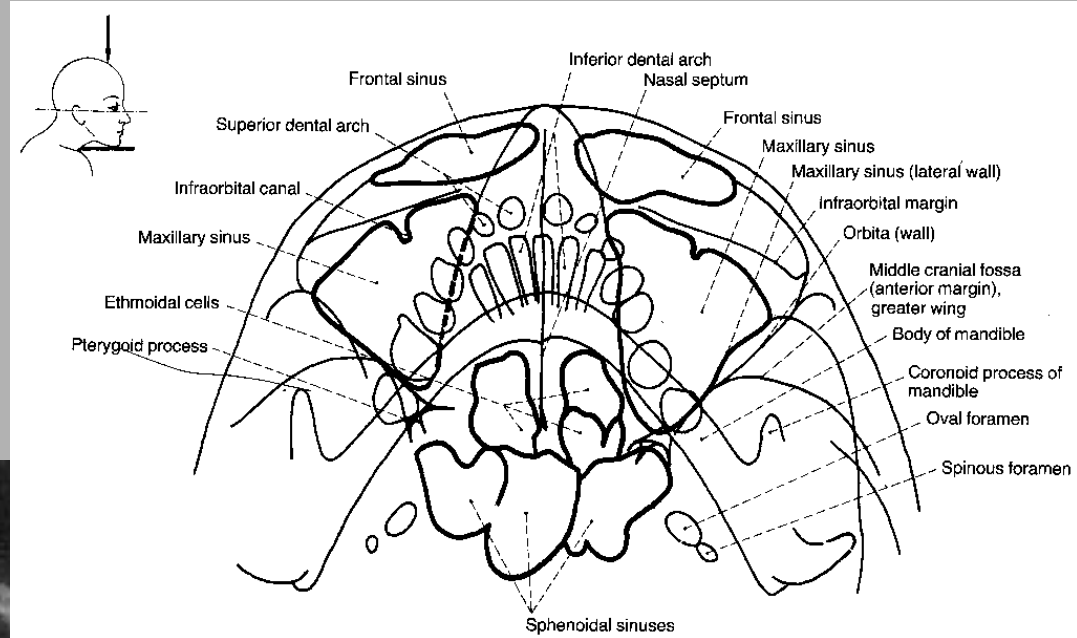

1	Zuby horní čelisti	19	Arcus zygomaticus
2	Zuby dolní čelisti	20	Fossa temporalis
3	Retinovaný zub 48	21	Processus muscularis (coroneidus) mandibulae
4	Bazální kompakta mandibuly	22	Lingula
5	Spina nasalis anterior	23	Condylus mandibulae
6	Septum nasi osseum	24	Angulus mandibulae
7	Canalis nasolacrimalis	25	Sutura coronalis
8	Conchae nasales et labyrinthus ethmoidalis	26	Foramen ovale
9	Pallatum osseum (dorzální hranice)	27	Foramen spinosum
10	Sinus maxillaris (ohraničení)	28	Foramen lacerum
11	Cavum nasi, laterální stěna	29	Canalis caroticus
12	Margo infraorbitalis	30	Dorsum sellae
13	Fossa canina	31	Tuberculum anterius atlantis
14	Sinus sphenoidalis	32	Foramen transversarium atlantis
15	Processus pterygoideus, lamina lateralis	33	Dens axis (epistrophei)
16	Processus pterygoideus, lamina medialis	34	Foramen magnum
17	Spina nasalis posterior	35	Condylus occipitalis
18	Os zygomaticum	36	Celullae mastoideae
		37	Os occipitale
		38	Obratle krční páteře

Lebka - axiální

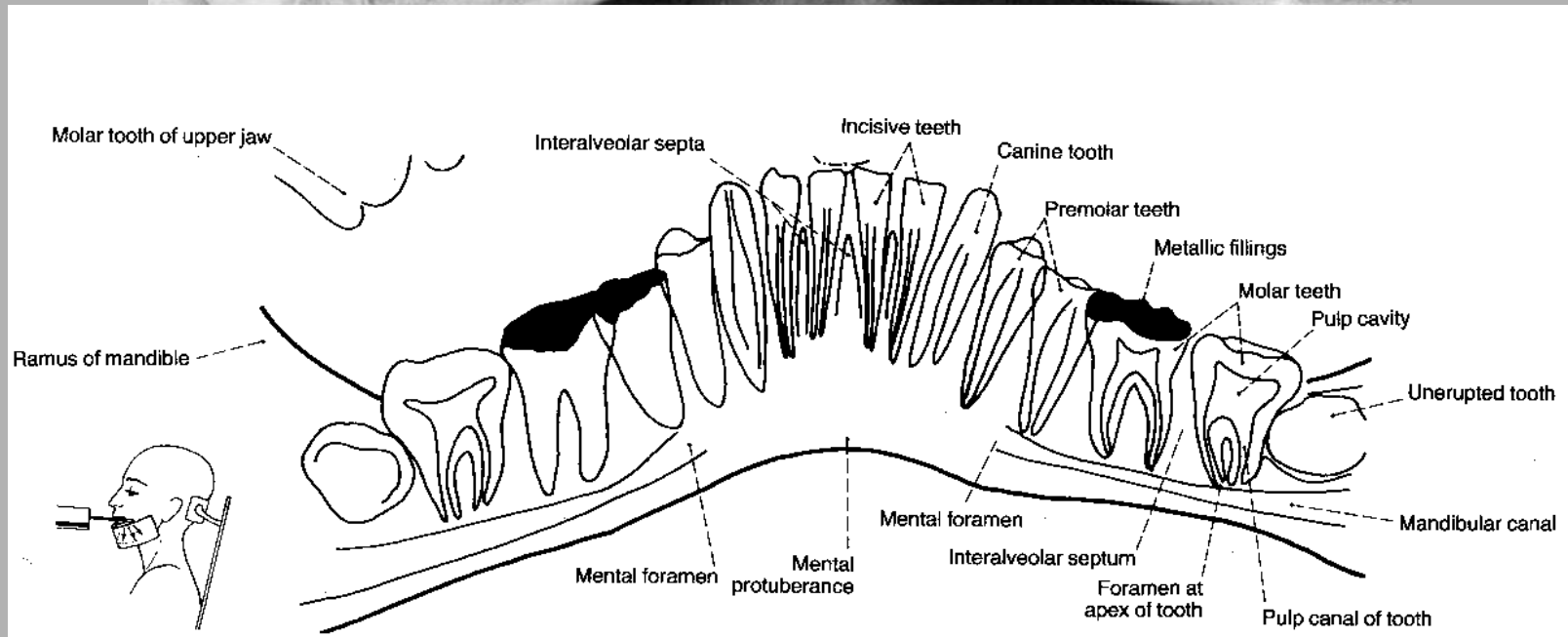
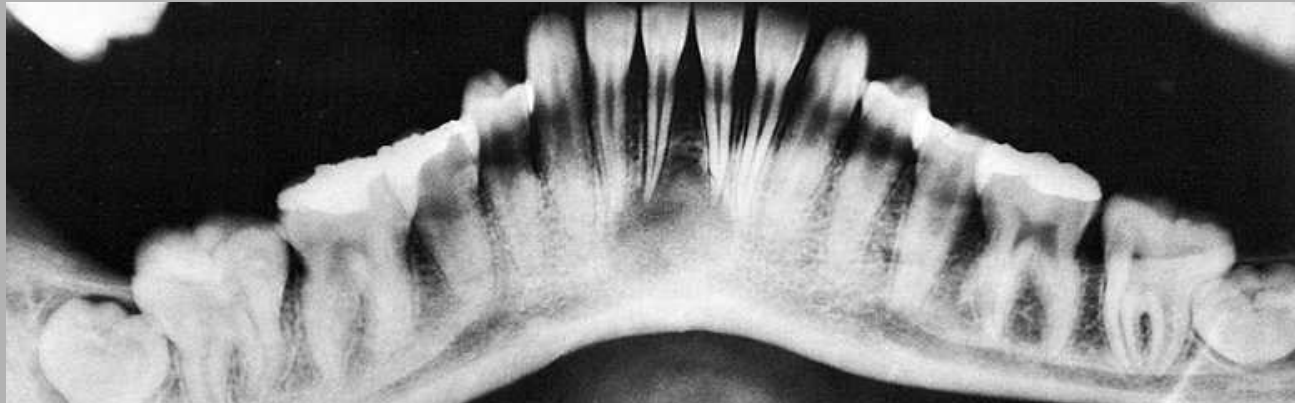
Paranazální siny - axiální

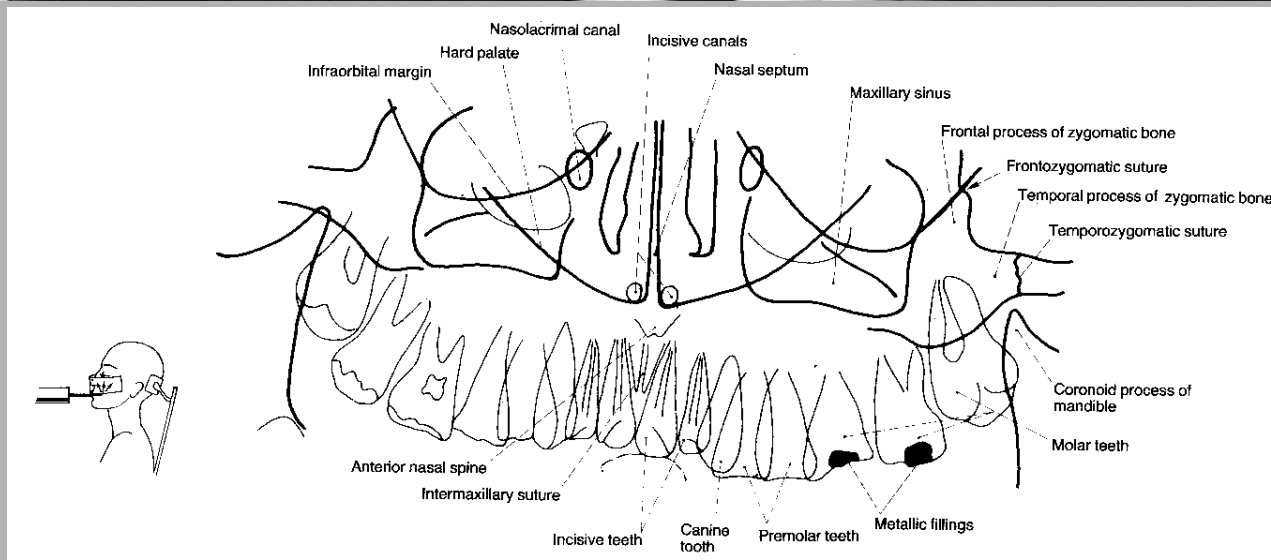
- http://rtg.misto.cz/_MAIL_/hlava/08.jpg

Dolní čelist - panoramatická

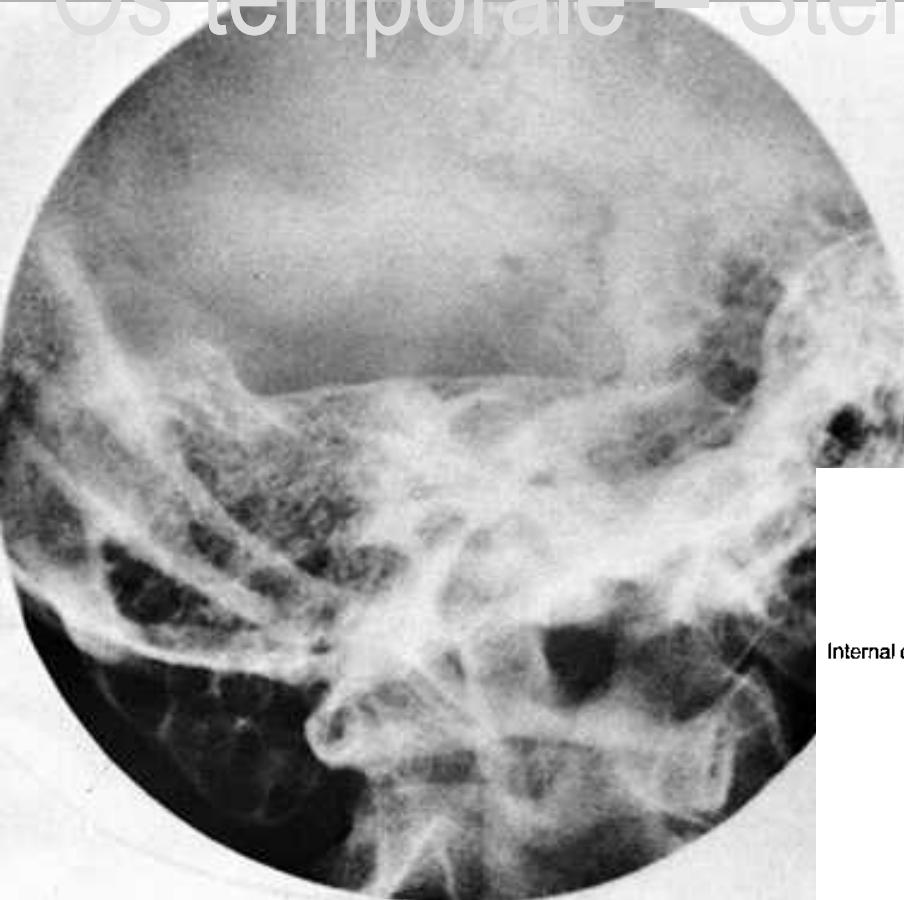
- http://rtg.misto.cz/_MAIL_/hlava/15.jpg

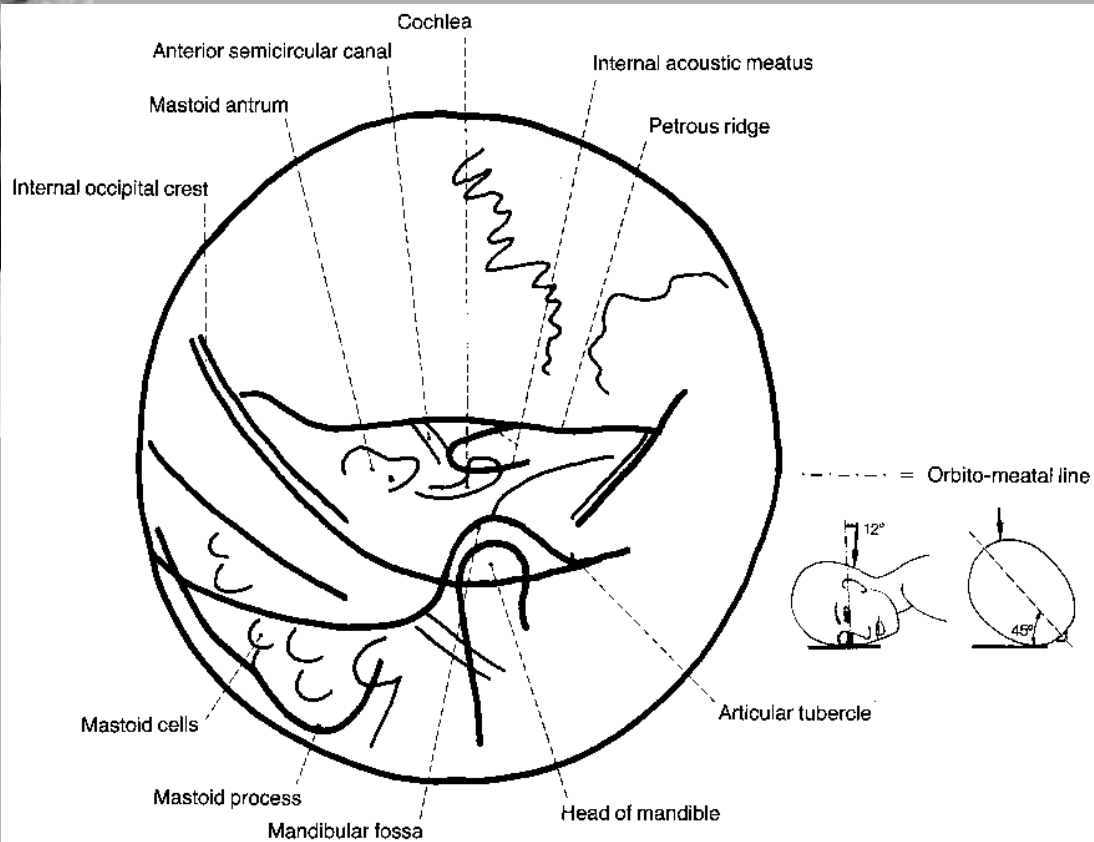
Horní čelist - panoramatická

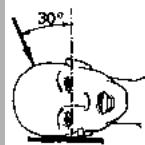
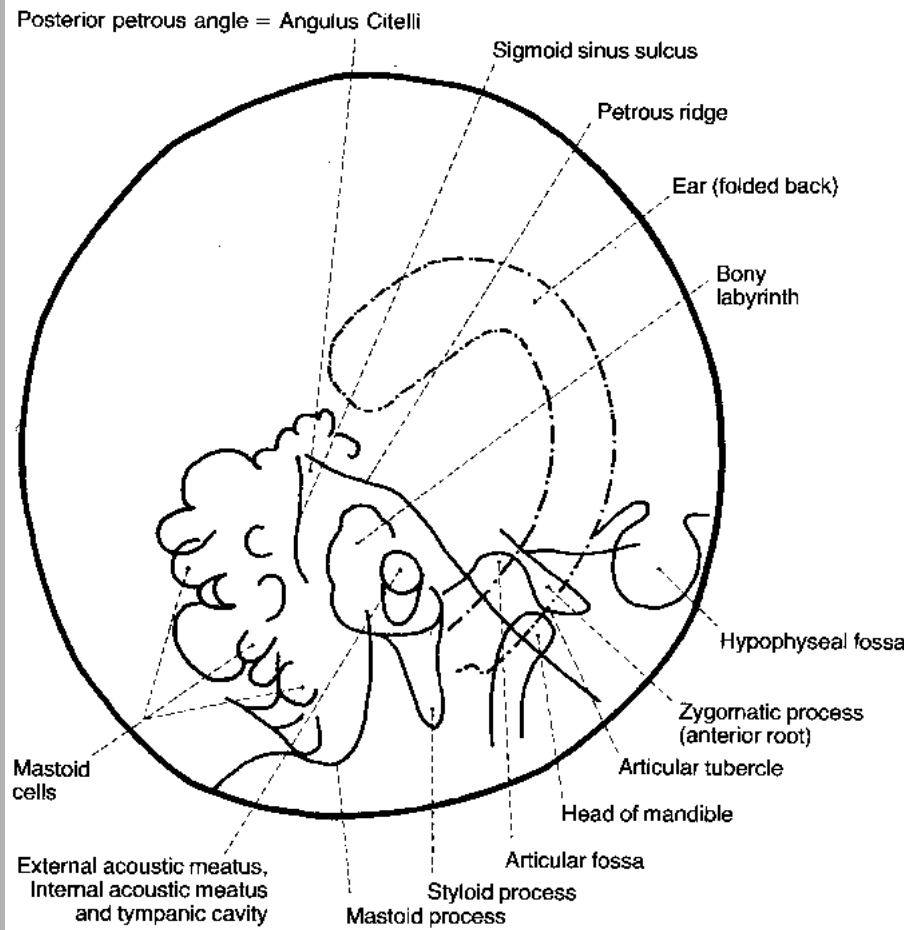
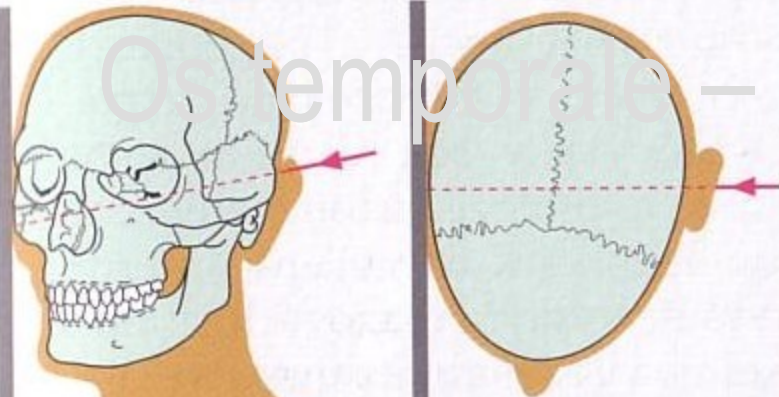
Os temporale – Stenvers - semisagitální

- http://rtg.misto.cz/_MAIL_/hlava/11.jpg

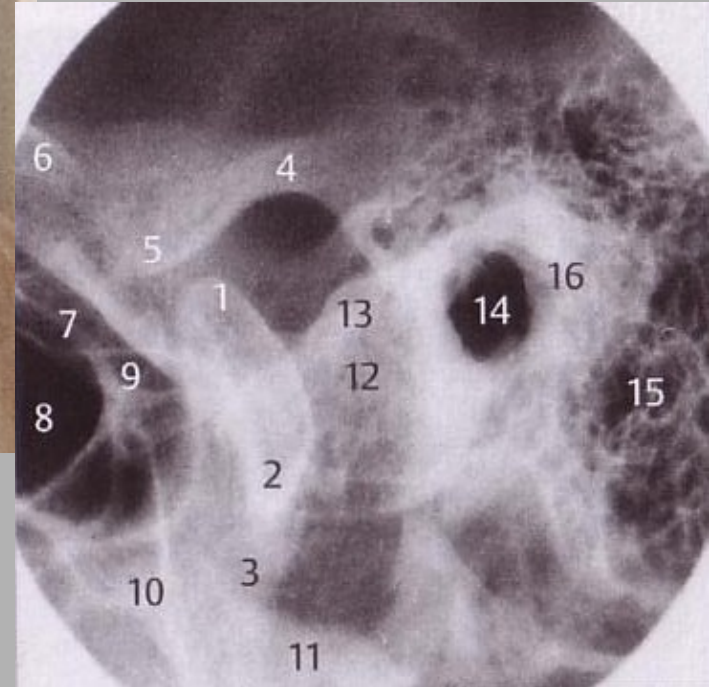
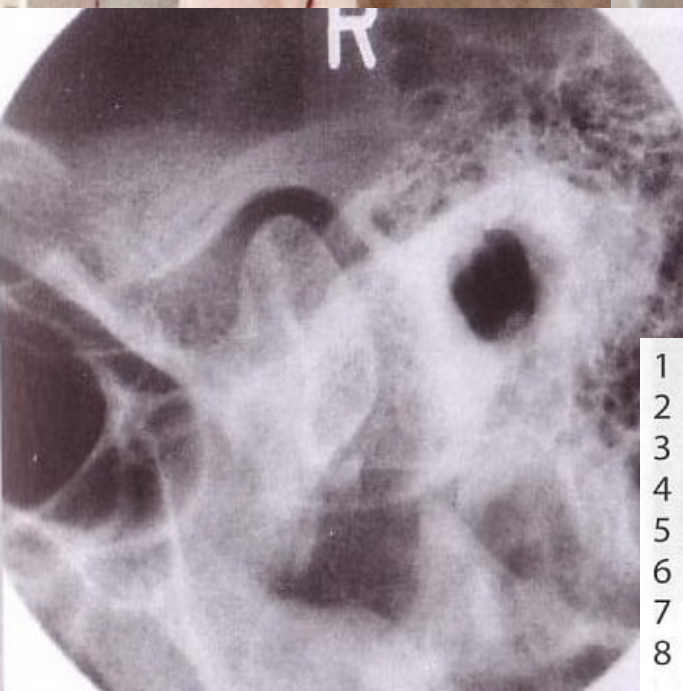

Os temporale – Schüller - semilaterální

----- = Orbito-meatal line

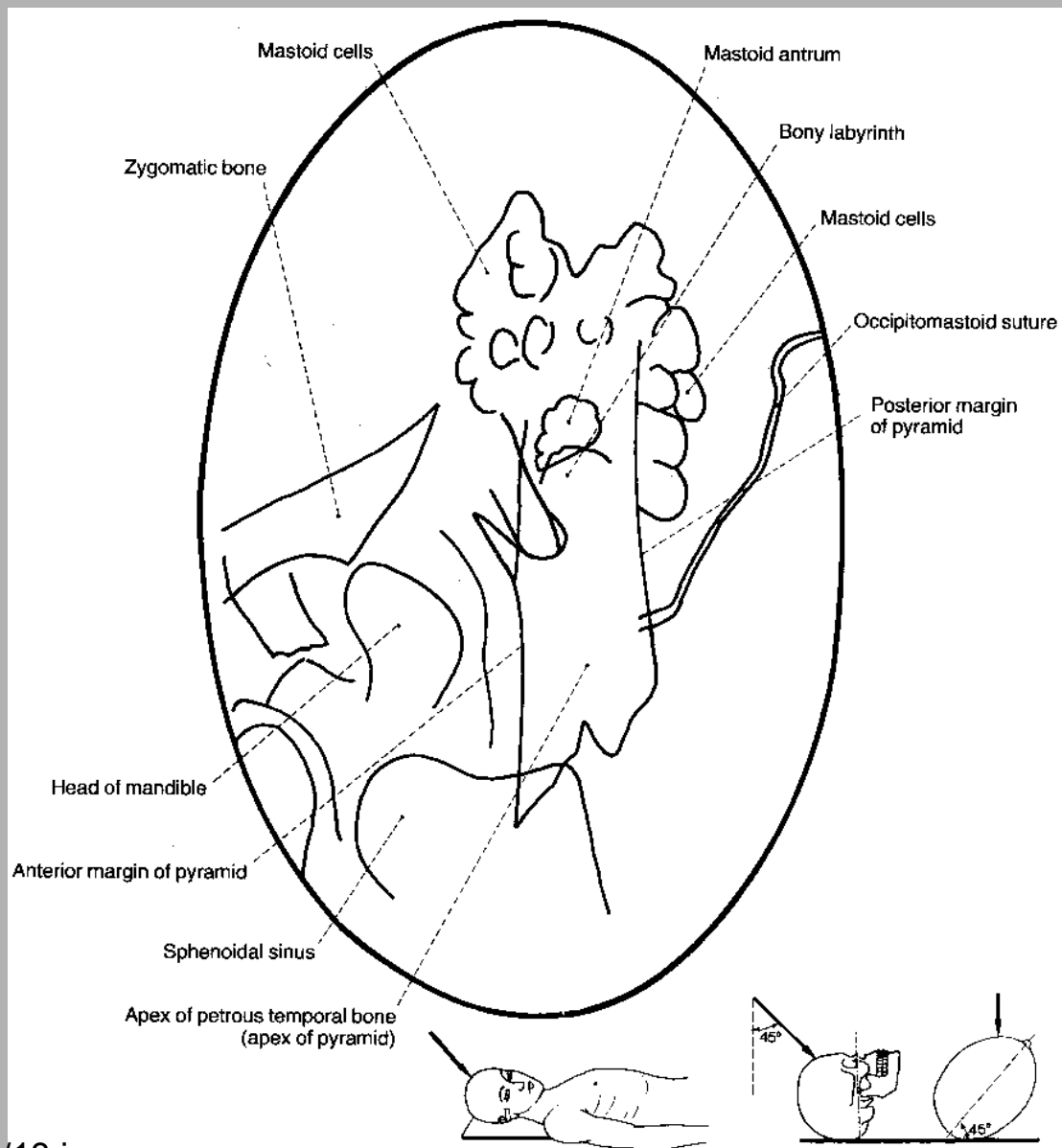
Os temporale – Schüller - semilaterální

- 1 Kondylus, laterální pól
- 2 Kondylus, mediální pól
- 3 Processus condylaris mandibulae
- 4 Fossa glenoidalis, laterální části
- 5 Eminentia articularis, laterální části
- 6 Arcus zygomaticus
- 7 Sella turcica
- 8 Sinus sphenoidalis

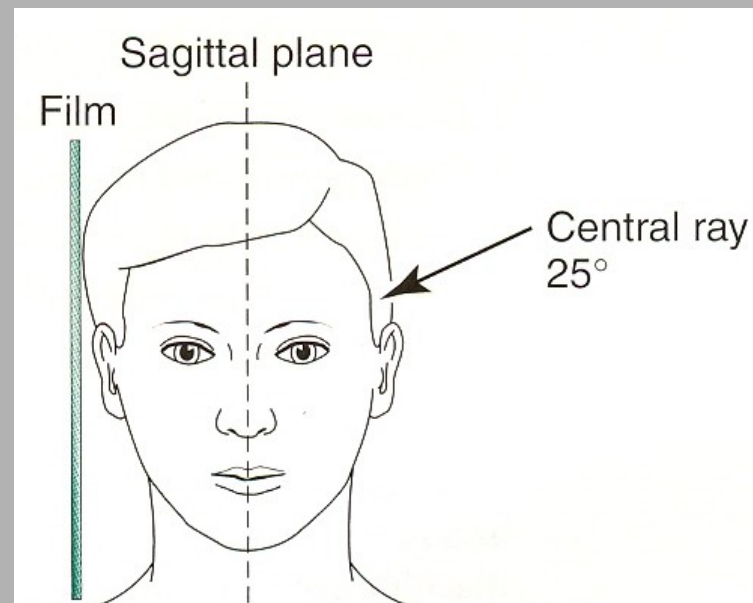
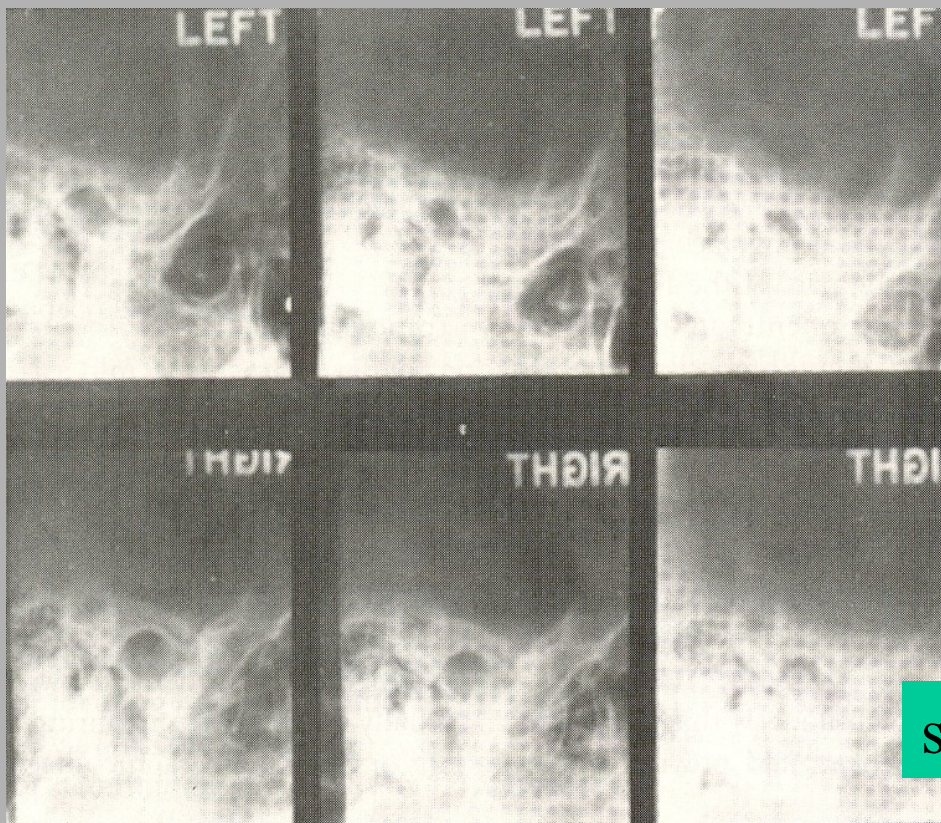
- 9 Processus clinoideus posterior
- 10 Clivus
- 11 Pars petrosa (vzdálenější)
- 12 Pars petrosa (přilehlá)
- 13 Horní hrana pyramidy (přilehlá)
- 14 Porus acusticus externus
- 15 Cellulae mastoideae
- 16 Pars tympanica ossis temporalis

Os temporale – Mayer - semiaxiální

E
x
t
r
a
o
r
á
l
n
í
s
n
í
m
k
y

Temporomandibulární kloub - TMJ

sériový radiogram TMJ

- paprsek směřuje vertikálně +25 st. do centra filmu
- vstup 6-7cm nad meatus acusticus.

- hlavice kondylu
- fossa glenoidalis
- zavřená ústa
- otevřená ústa

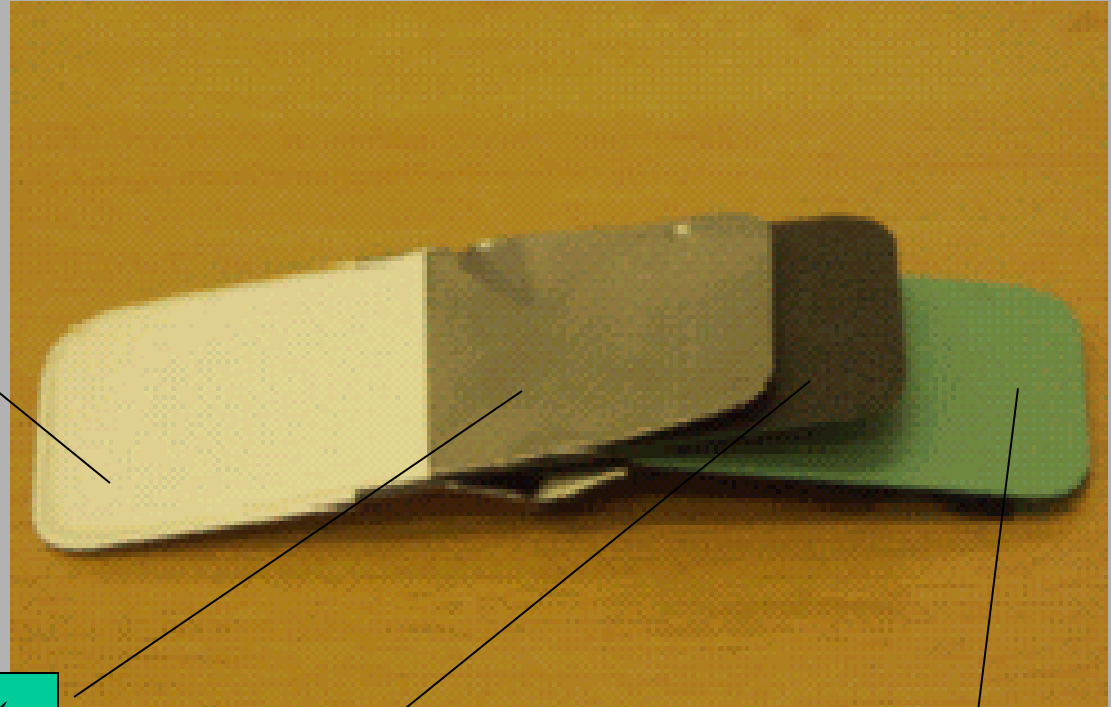
**I
n
t
r
a
o
r
á
l
n
í

s
n
í
m
k
y**

Intraorální snímky

Intraorální filmy pro intraorální zobrazení

- dentální filmy

plastový obal

Pb filtr na zadní straně

papírový obal kryjící
obě strany filmu

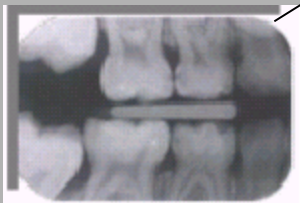
film

Filmy pro intraorální zobrazení

• ustálené formáty

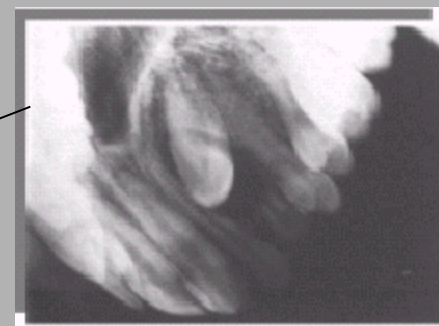
klasický 31x41 mm

dětský 22x35 mm

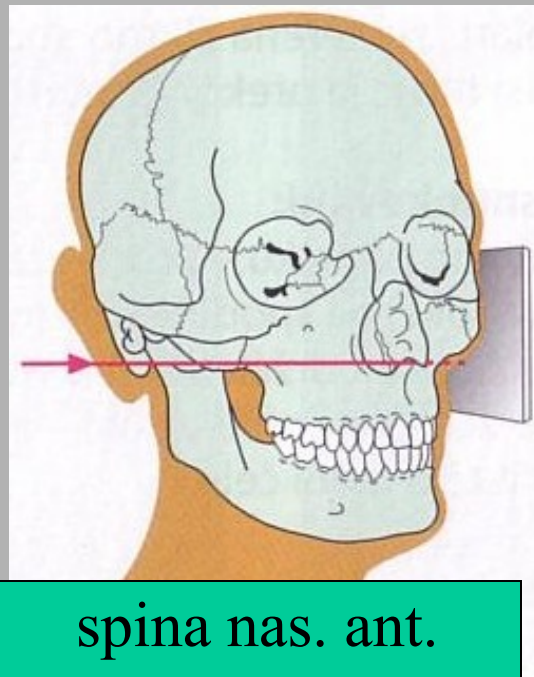
speciální 27x54 mm

speciální 57x76mm

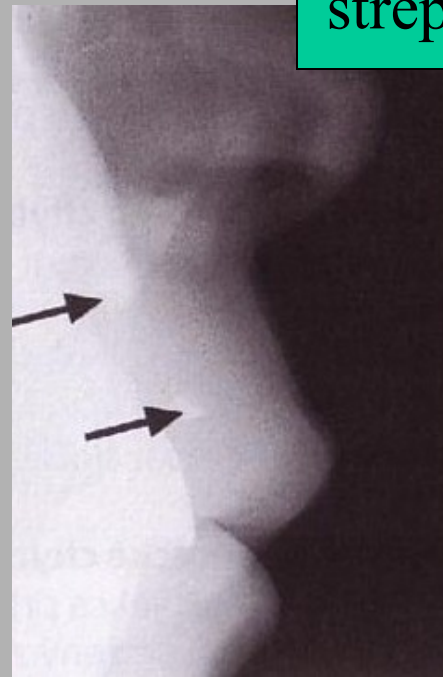
obal filmu přesahuje jeho vlastní formát na každé straně o 1 mm

Extraorální bočný snímek horního frontálního úseku

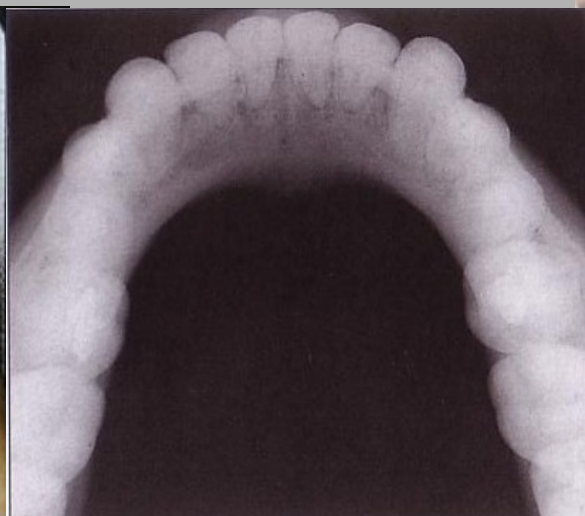
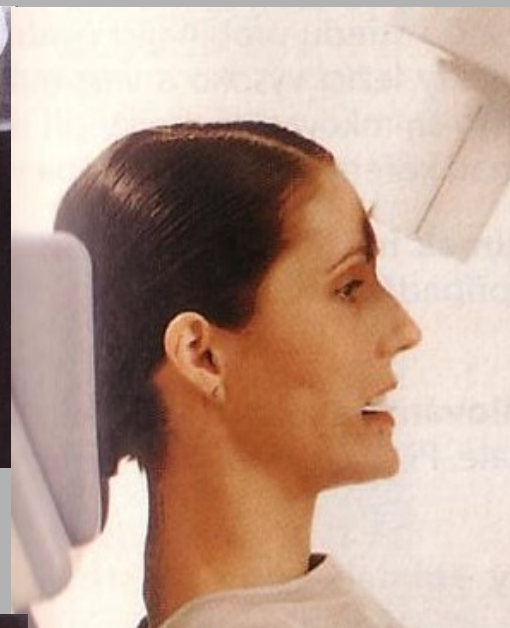
spina nas. ant.
kolmo na film

střepiny skla

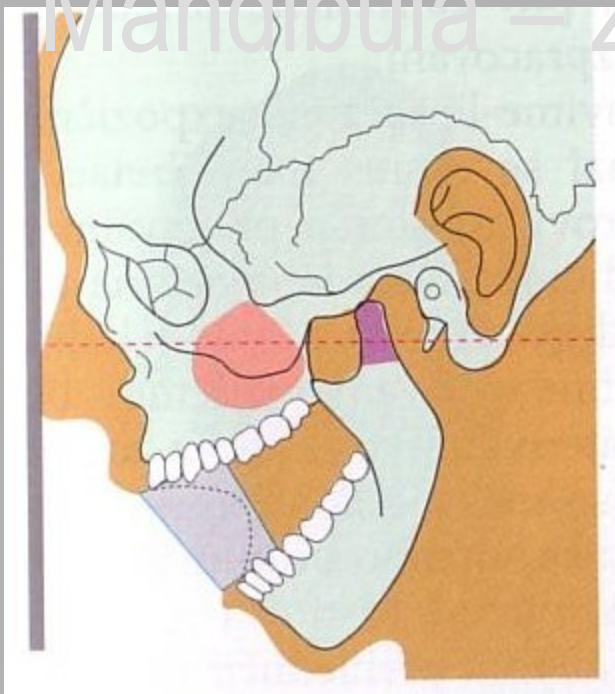
- zobrazení kůstek nosu při zranění obličeje
- cizích těles

Okluzní snímek horní a dolní čelisti

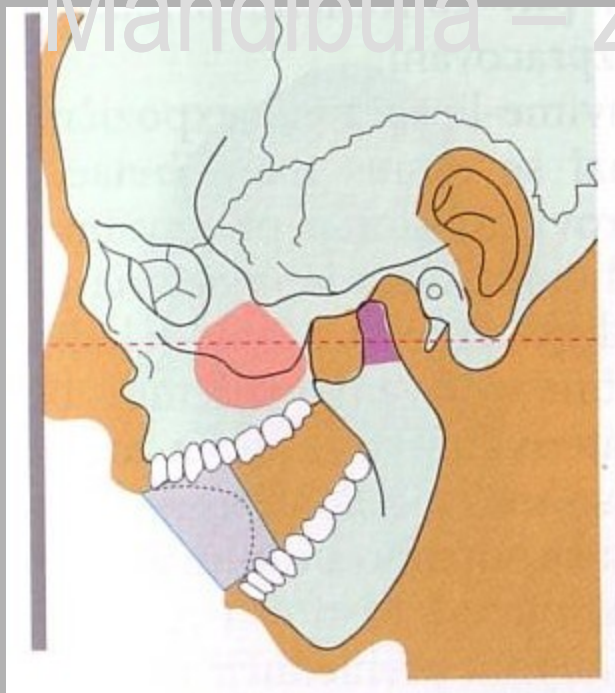

I
n
t
r
a
o
r
á
l
n
í
s
n
í
m
k
y

Mandibula – zadopřední projekce

Mandibula – zadopřední projekce

1	Crista frontalis	15	Margo inferior, orbita
2	Squama ossis temporalis	16	Sinus maxillaris
3	Pars petrosa ossis temporalis	17	Cavum nasi
4	Eminentia arcuata	18	Concha nasalis inferior
5	Processus mastoideus ossis temporalis	19	Septum nasi osseum
6	Sinus sphenoidalis v superpozici s částí sinus frontalis	20	Dens axis (epistrophei)
7	Crista galli	21	Articulatio atlantoaxialis
8	Planum sphenoidale	22	Spina nasalis anterior
9	Articulatio atlantooccipitalis	23	Processus condylaris mandibulae
10	Processus transversum atlantis	24	Kondylus, facies articularis
11	Processus pterygoideus ossis sphenoidalis	25	Angulus mandibulae
12	Eminentia articularis	26	Processus muscularis (coronoideus) mandibulae
13	Arcus zygomaticus	27	Canalis mandibulae
14	Os zygomaticum	28	Foramen mentale
		29	Corpus vertebrae cervicalis III

Okluzní snímky:

Snímky oblouku maxily i mandibuly včetně zubů, periodontálních ligament, alveolární a přilehké kosti

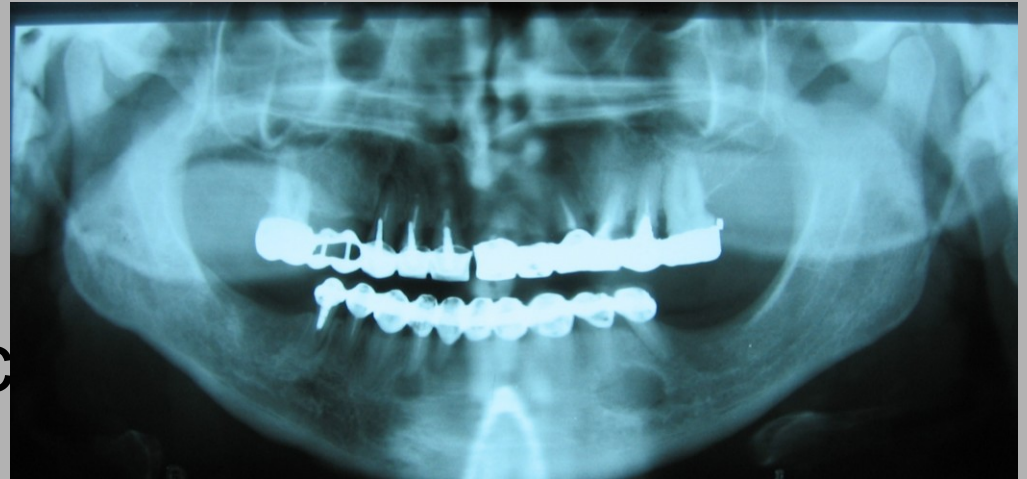
Indikace nebo zobrazení:

- vývoj zubů – monitoring
- nadpočetné zuby
- zaklíněné zuby
- patologie špatně zobrazitelná na intraorálních snímcích
- kontury bukální a linguální části skeletu patra
- lokalizační techniky (s použitím dalšího filmu)
- nelze-li provést intraorální snímek
 - limitace otevření úst
 - nespolupracující pacienti (děti)

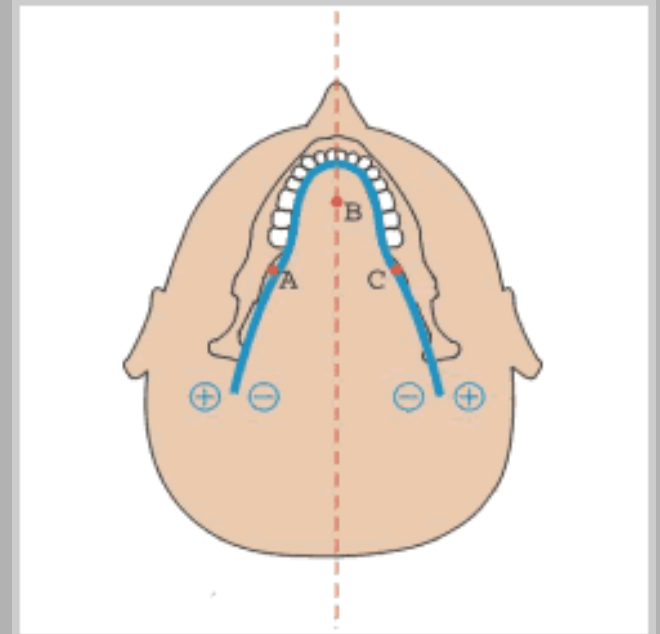
Ortopantomografie - OPG

- umožňuje na jednom RTG snímku plné znázornění:
- čelistí
- zubů
- kloubů
- alevolárních rec

OPG - princip

- Rentgenka rotuje při expozici kolem hlavy pacienta po takové dráze, aby se vrstva zobrazení promítala do tvaru ideálního zubního oblouku. V těsné blízkosti zubního oblouku se nacházejí tři rotační centra.

OPG - indikace

- Hodnotí se:
 - zuby moudrosti
 - TMJ
 - maxilární sinus
 - fraktury a jiné patologie skeletu čelistí
 - ortodoncie

OPG – důležité faktory

- **tloušťka vrstvy**
- rozostření
- zvětšení
- = umožňují měření
- užší vrstva = méně artefaktů, vyšší rtg dávka,

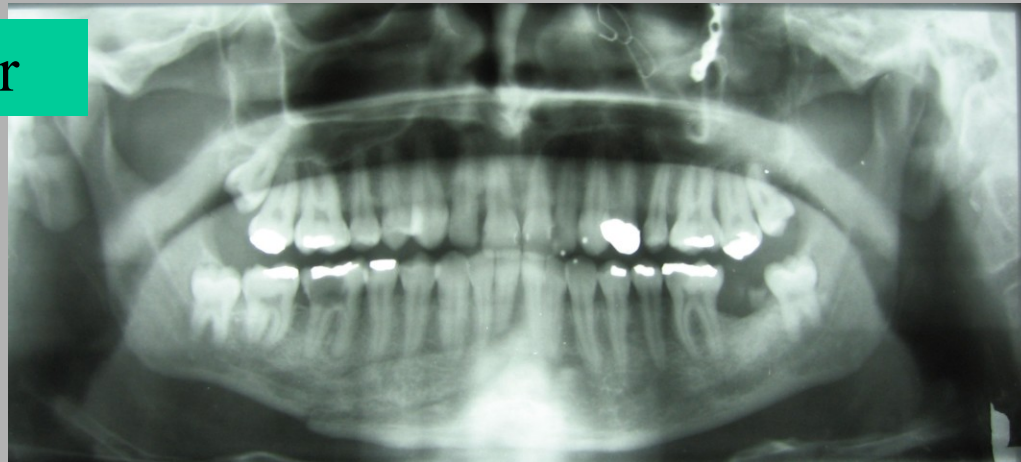
anterior	přední
anteroposteriorní	směr zepředu dozadu
distalis	vzdáleněji od trupu
distoproximálně	na končetinách, směr od prstů k horní části končetiny
dorzálně	směrem dozadu
dorzovolárně	směr od hřbetu ruky k dlani (dlani k podložce)
dozoplantárně	směr od hřbetu nohy ke šlapce
frankfurtská horizontála	spojnice dolního okraje očnice a horního okraje zevního zvukovodu
horizontálně	směr vodorovný, rovnoběžný se zemí
kaudálně	směrem k nohám
kraniálně	směrem k hlavě
lateralis	zevní
lateromediálně	směr z boku dovnitř
laterolaterálně	směrem z boku na bok
mediánní	rovina půlíci tělo na dvě zrcadlové poloviny, je rovinou svislou jdoucí zepředu dozadu
mediális	vnitřní
paralelně	rovnoběžně
posterior	zadní
posteroanteriorní	směr zezadu dopředu
proximalis	blíže k trupu
radialis	zevní
sagitálně	rovina rovnoběžná s rovinou mediánní
tangenciální	tečná
tibialis	vnitřní
ventrálně	směrem dopředu
vertikálně	směr kolmo k zemi
ulnaris	vnitřní

Burn-out effect

„přesvícený snímek

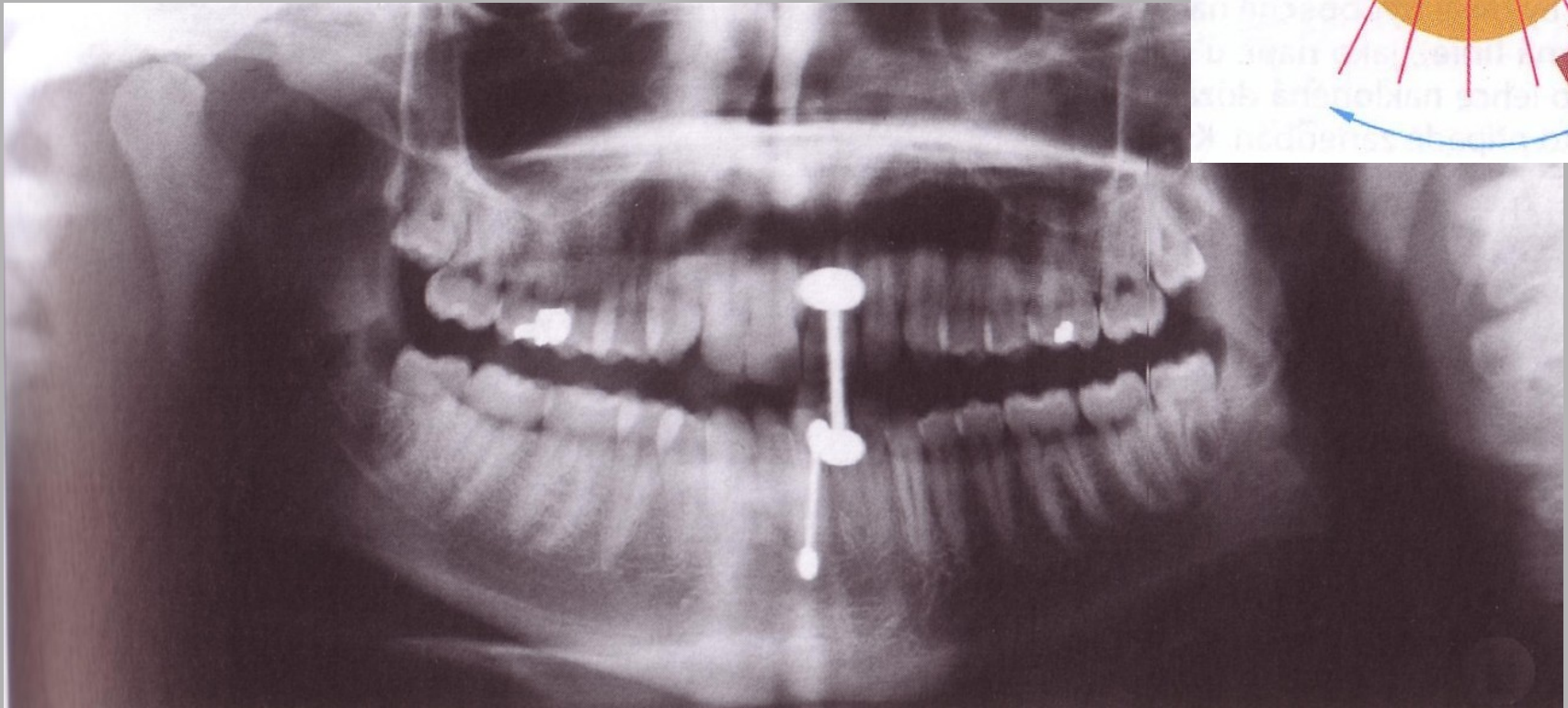
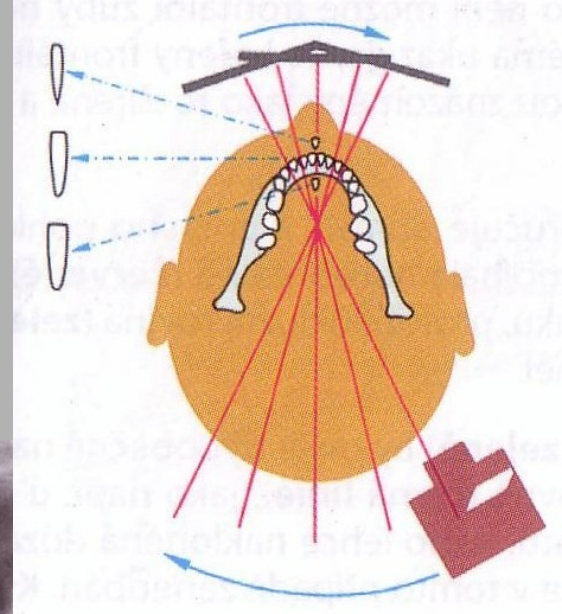

jazyk jako filtr

Zobrazovaná vrstva

piercing na jazyku

rtu

Patologie

zubní kámen

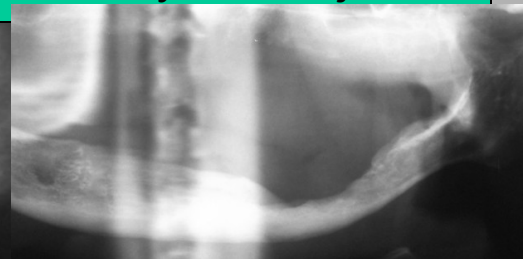
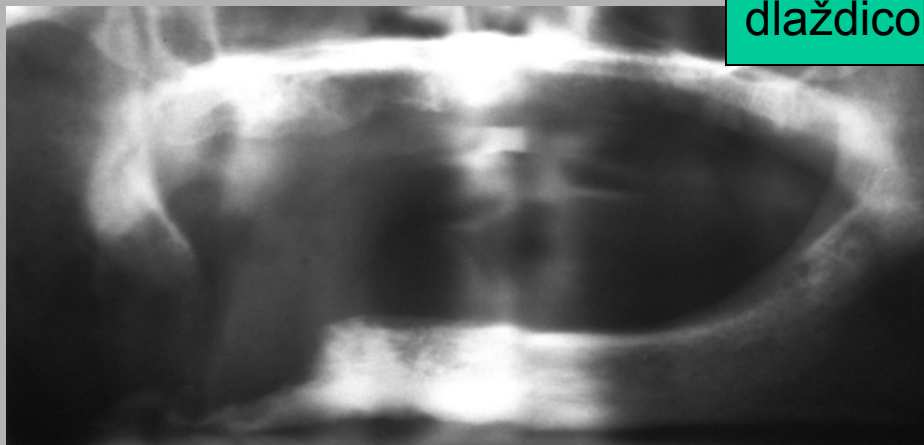

zubní kámen z mineralizovaného zubního plaku + generaliz. ztráta kosti při onem. parodontu

Periapikální absces

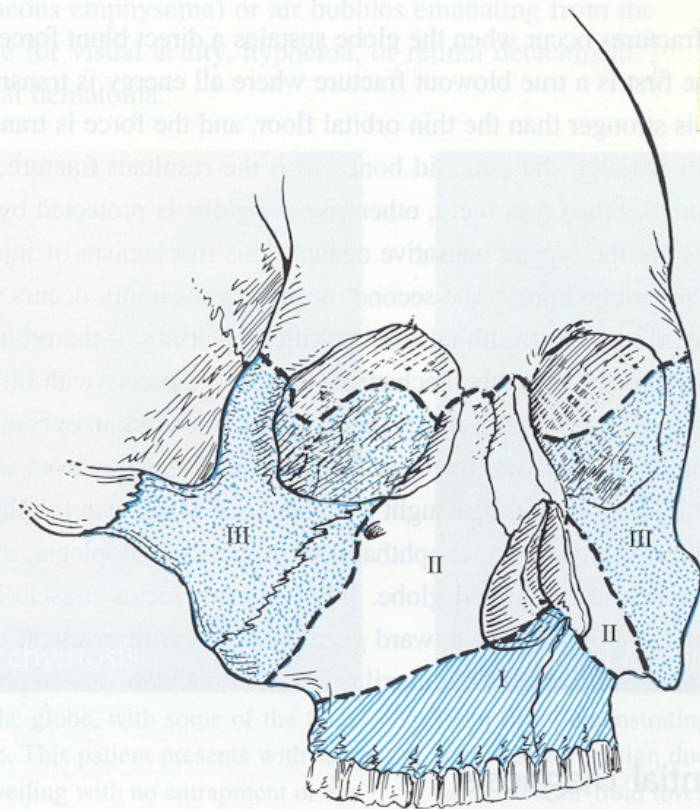
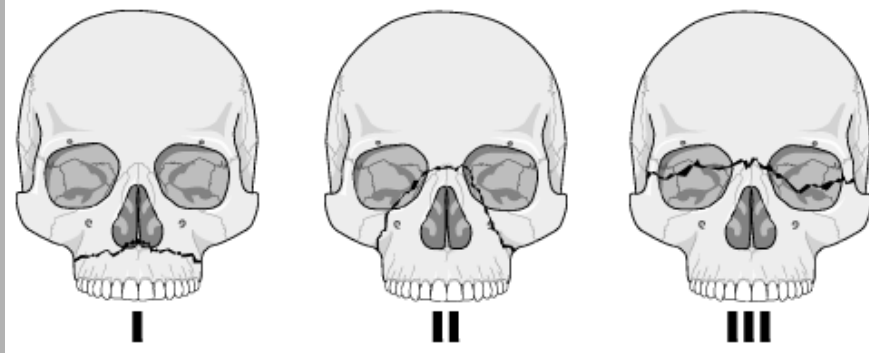

dlaždicobuněčný rohovějící ca

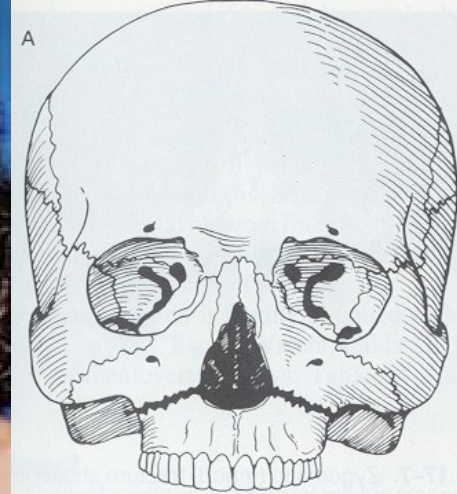
Fraktury maxily

- Vysokoenergetická poranění.
- Síla rovna 100 násobku gravitace.
- Časté sloučené multiorgánové trauma.
- Klasifikace: **Le-Fort**
- **Všechny typy zlomenin Le-Forte postihují processus pterygoideus**

LeFort I

- Příčná fraktura maxily.
- Vzniká plovoucí patro.

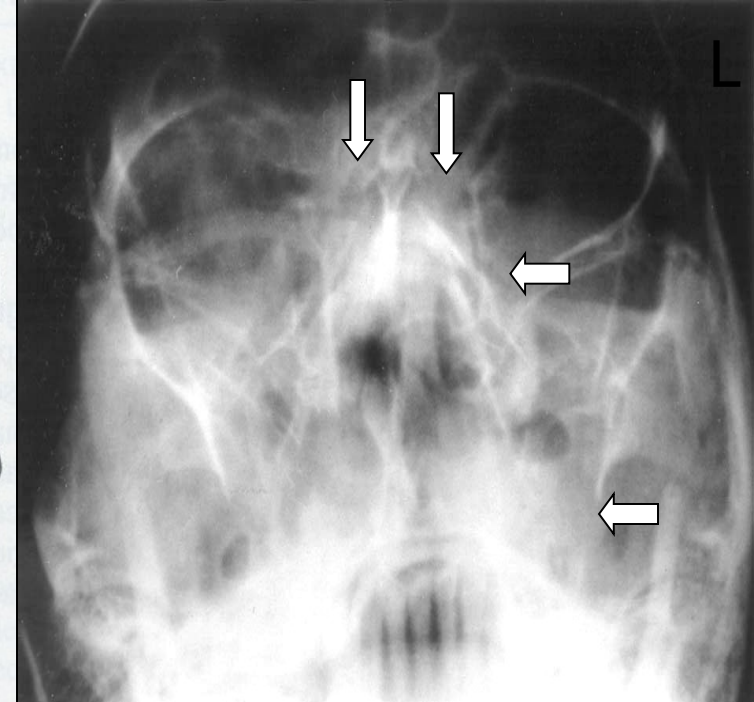
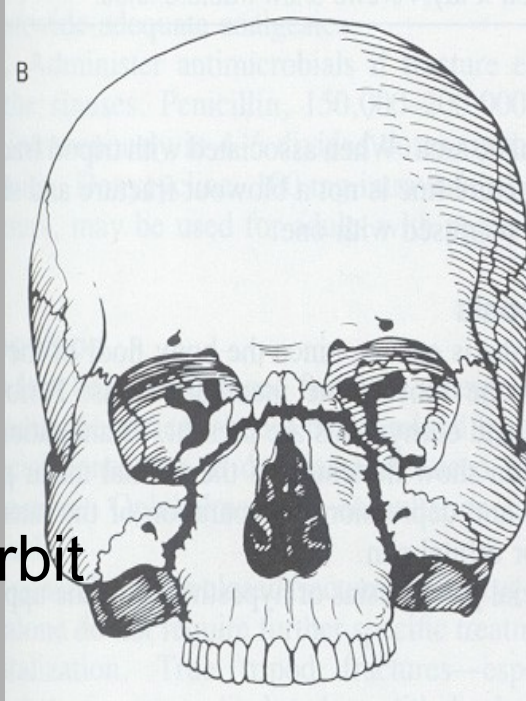

- Linie fraktury :
 - Nazální apertura
 - Spodní část maxily.
 - Laterální stěnu maxily

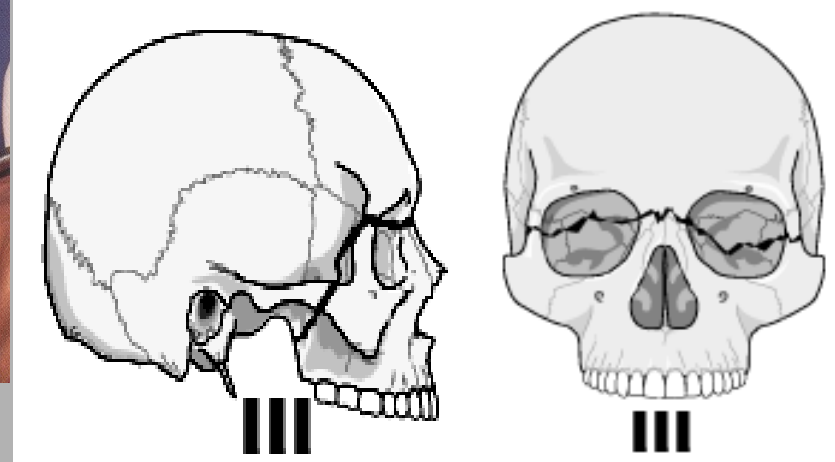

LeFort II

- Maxilla
- Mediální porce orbit
- Nosní kůstky
- Klinický nález:
- Edém obličeje
- Oploštění nosu
- Epistaxis or rhinorrhea
cerebrospin. moku
- Pohyb horní čelisti a nosu.

LeFort III

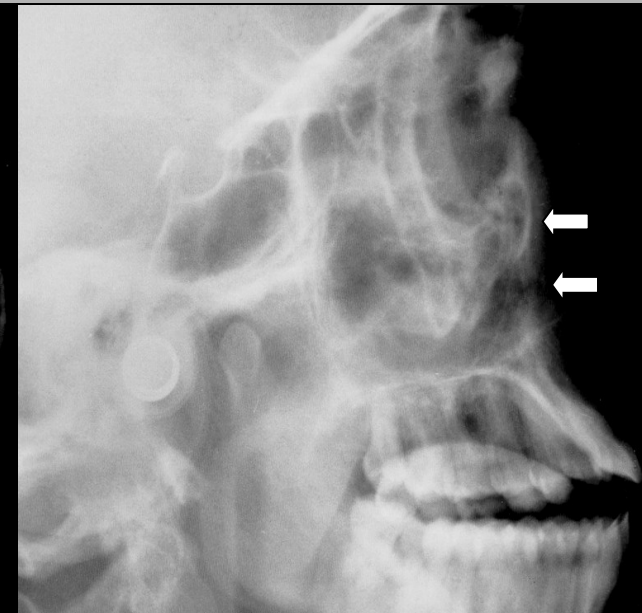
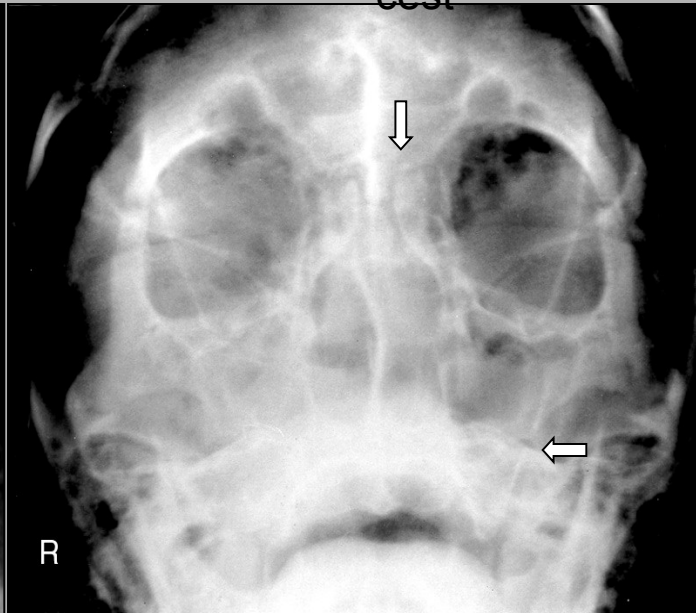
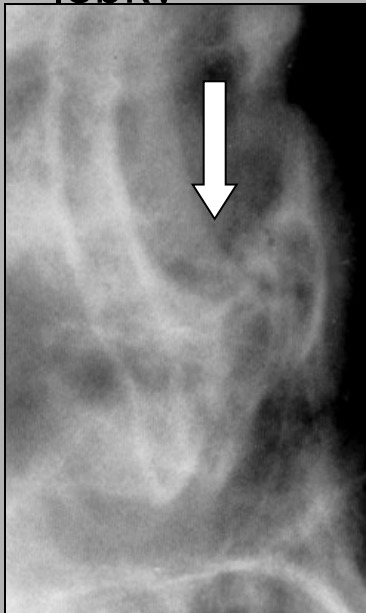

• Průběh fraktury:

- Maxilla
- Zygomatický výběžek
- Nosní kůstky
- Os ethmoidale
- Baze lebky

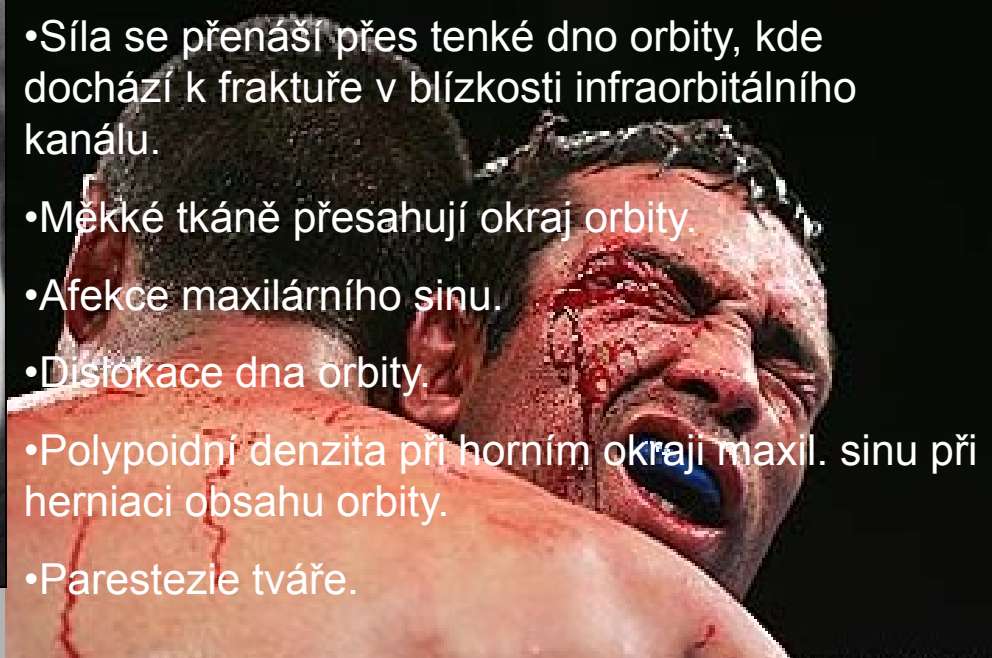
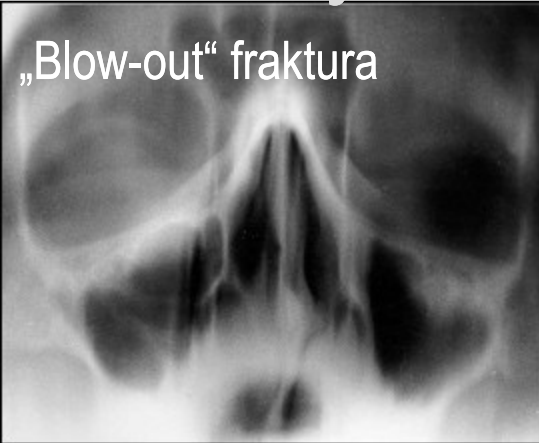
• Klinika:

- Miskovitá deformace tváře
- Epistaxe a rhinorrhea cerebromíšního m.
- Pohyb maxily, nosních kůstek a zygomatiku
- Naléhavá obstrukce dýchacích cest

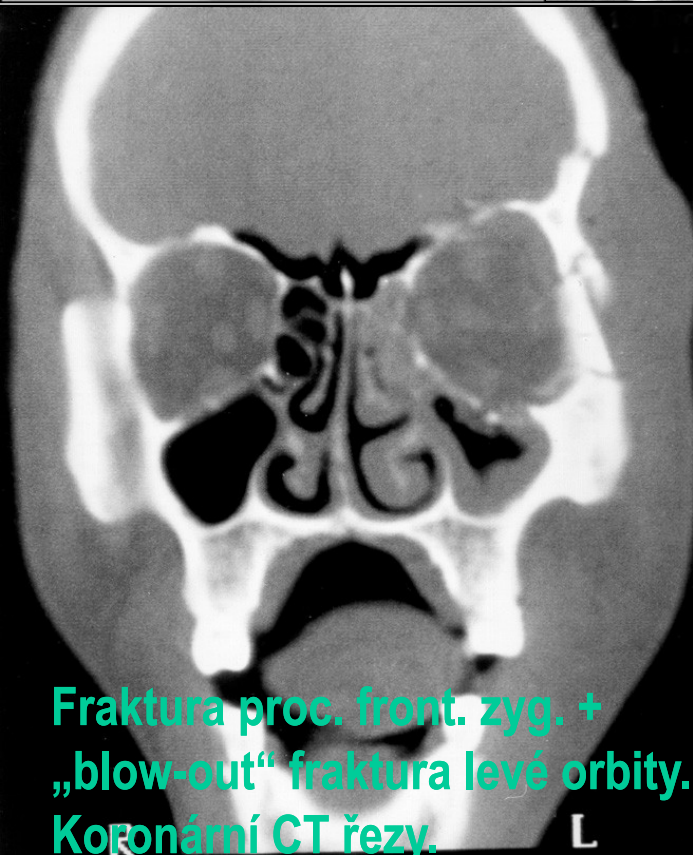

Fraktury očnice

„Blow-out“ fraktura

- Síla se přenáší přes tenké dno orbity, kde dochází k fraktuře v blízkosti infraorbitálního kanálu.
- Měkké tkáně přesahují okraj orbity.
- Afekce maxilárního sinu.
- Dislokace dna orbity.
- Polypoidní denzita při horním okraji maxil. sinu při herniaci obsahu orbity.
- Parestezie tváře.

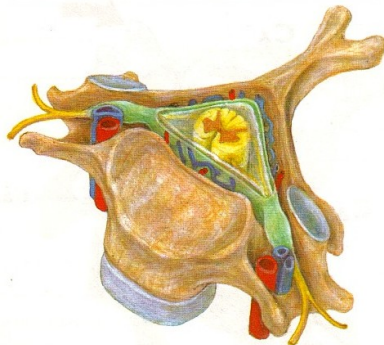
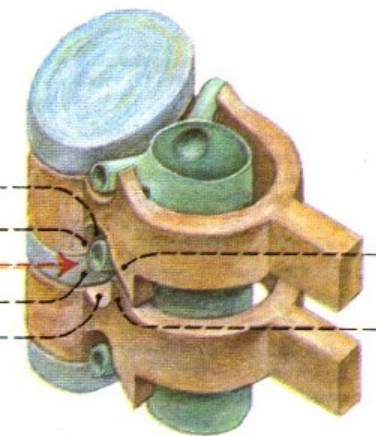
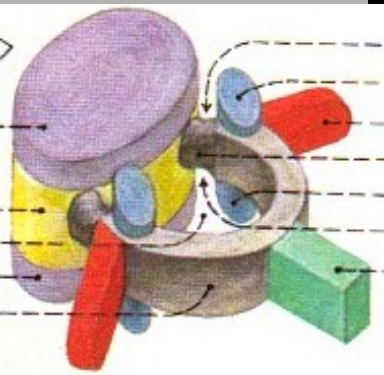
Fraktura proc. front. zyg. + „blow-out“ fraktura levé orbity. Koronární CT řezy. L

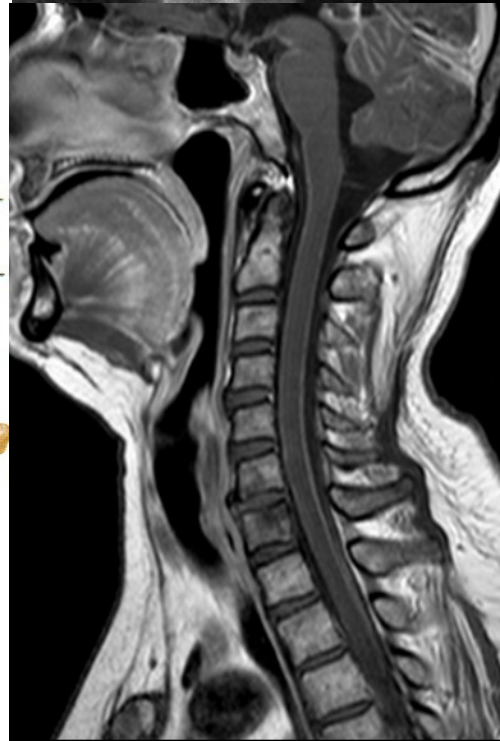
RTG projekce

- Princip dvou projekcí – základní předpoklad RTG diagnostiky, snímkování ve 2 na sebe kolmých rovinách poskytuje „trojrozměrný“ obraz
- Základními projekcemi jsou obvykle předozadní či zadopřední a boční
- U některých anatomických lokalizací se doplňují speciální projekce
- Je rovněž nutné znát, zda byl snímek zhotoven vestoje anebo vleže

krční páteř

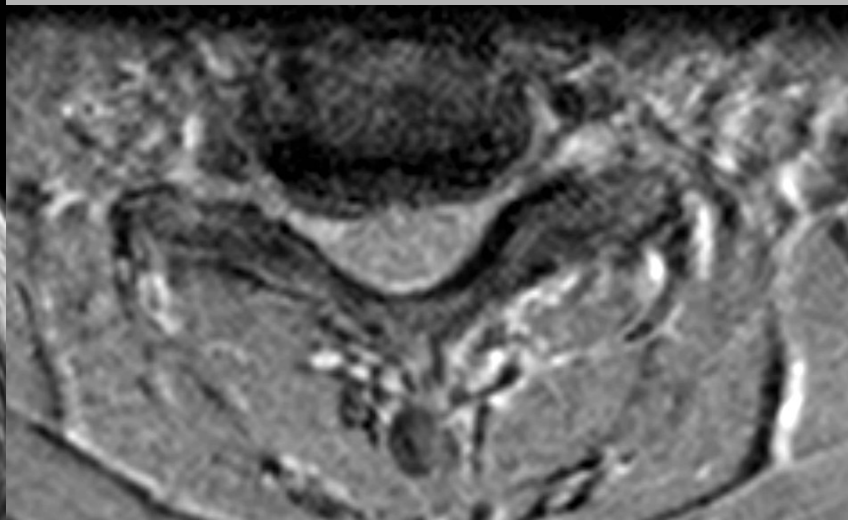
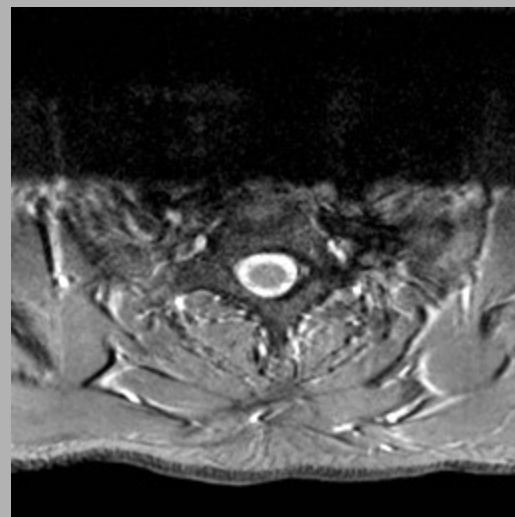

centrální paprsek směřuje vertikálně ve střední rovině do středu C páteře

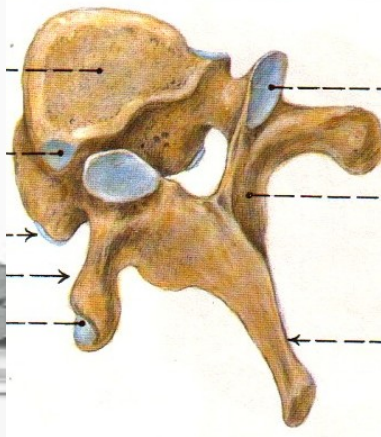
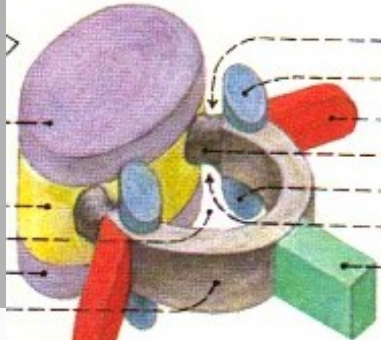

centrální paprsek směřuje horizontálně ke středu C páteře, na střed filmu

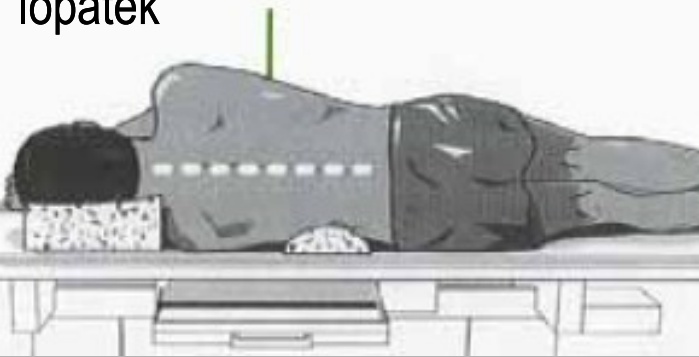

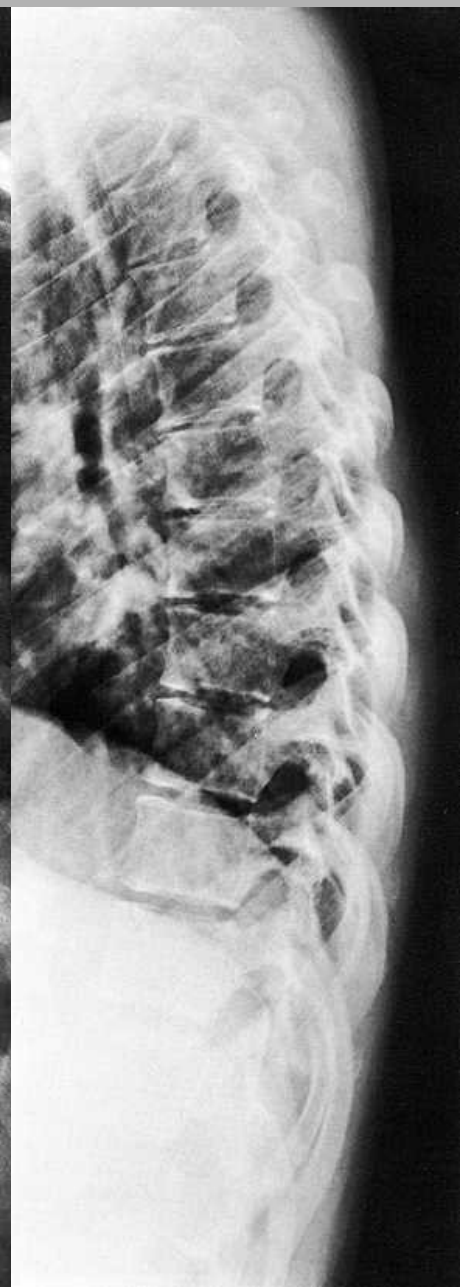
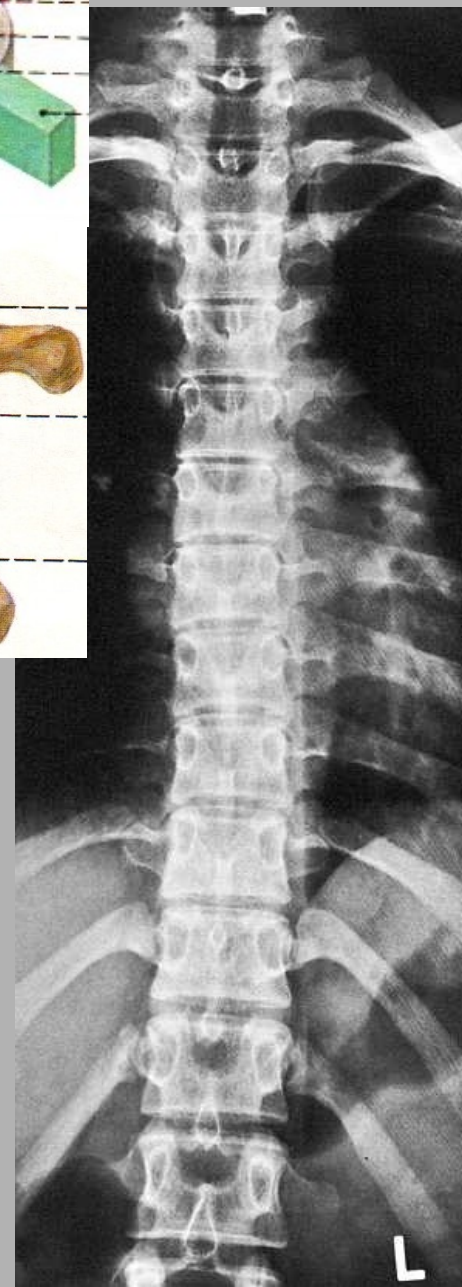
hrudní páteř

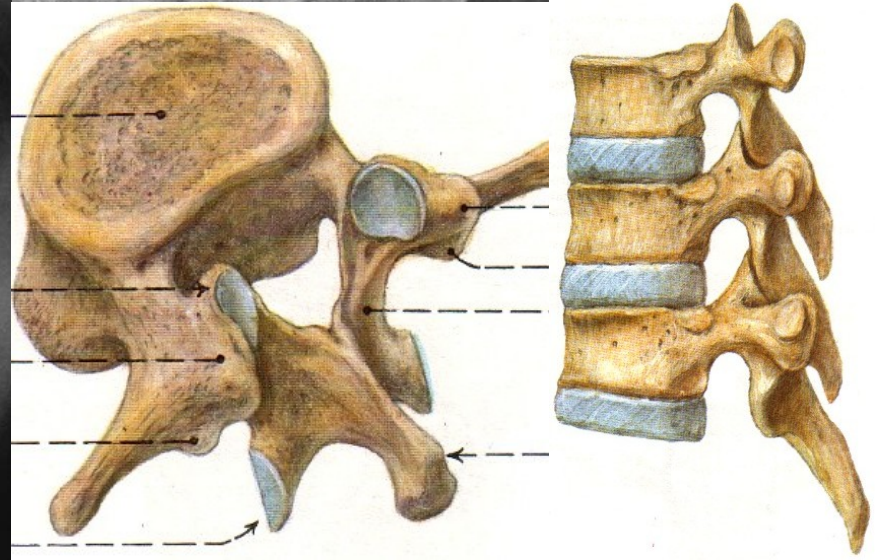
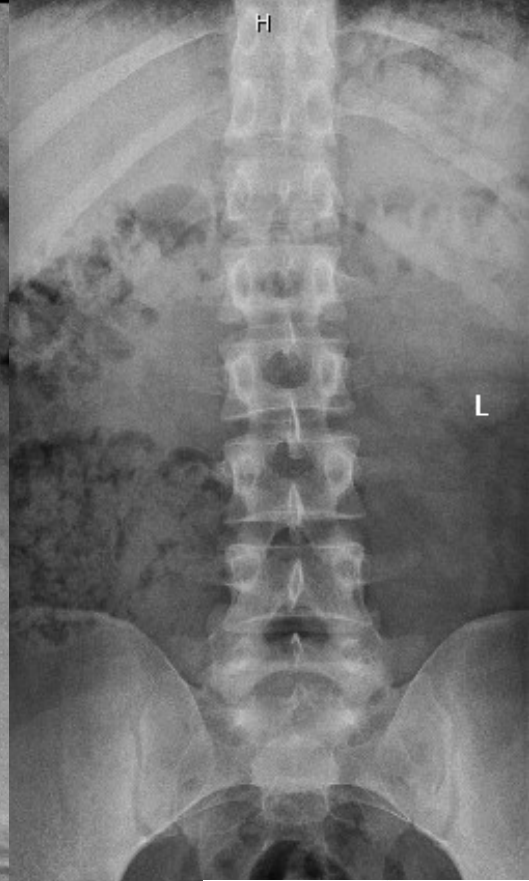
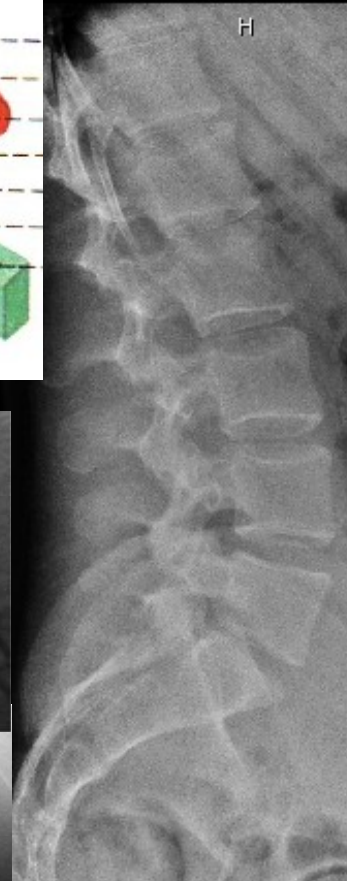
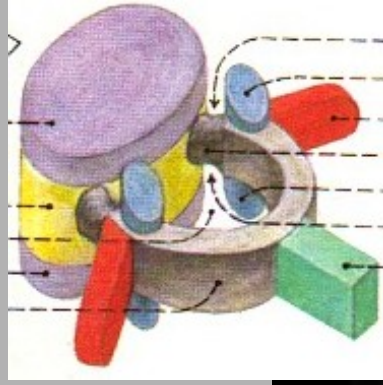
centrální paprsek směřuje kolmo do středu Th páteře v úrovni lopatek

centrální paprsek směřuje vertikálně do středu hrudní kosti

bederní páteř

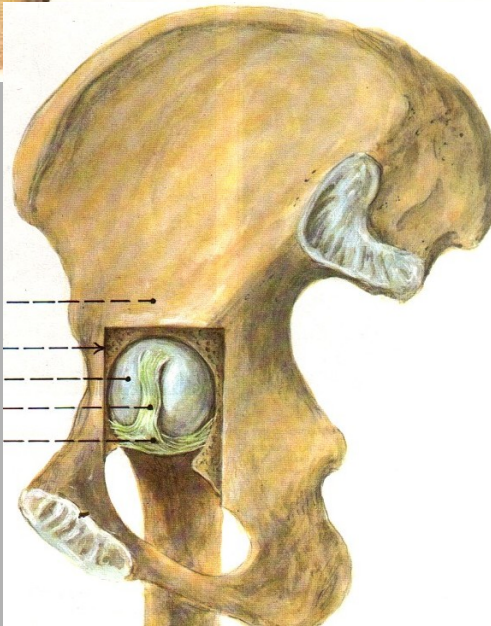
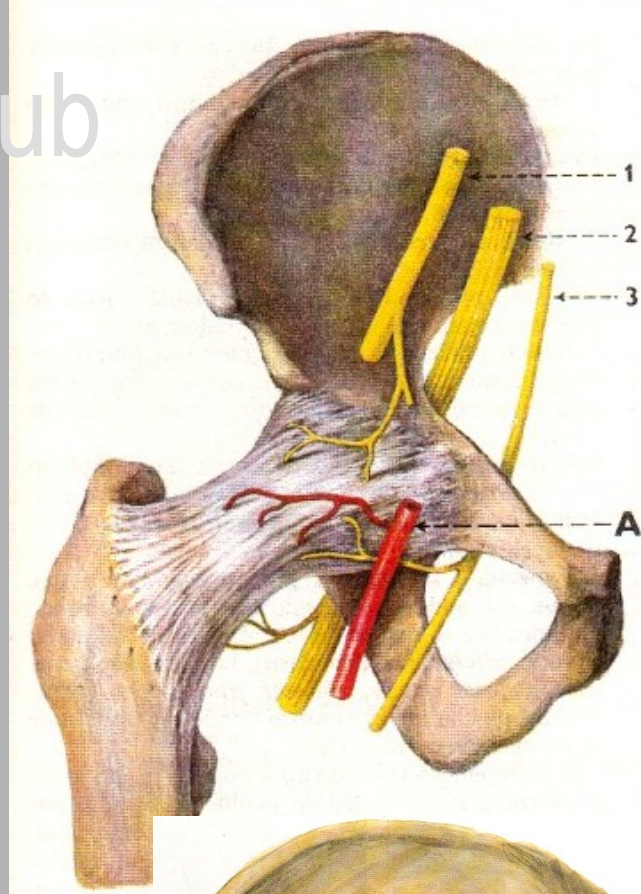
pánevev

centrální paprsek směřuje
vertikálně mezi spina ilica a
sponou

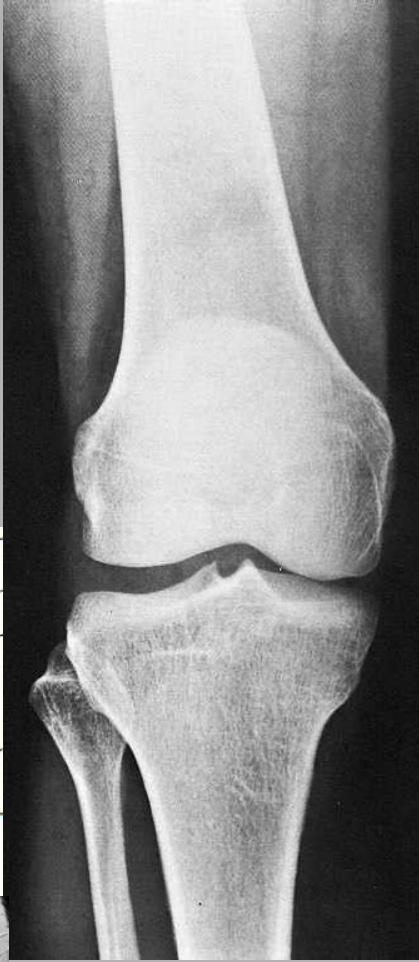
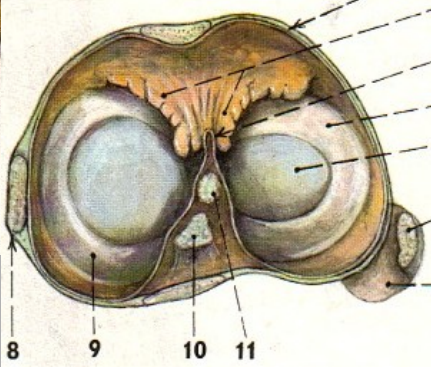
kyčelní kloub

centrální paprsek směřuje kolmo na střed krčku femuru

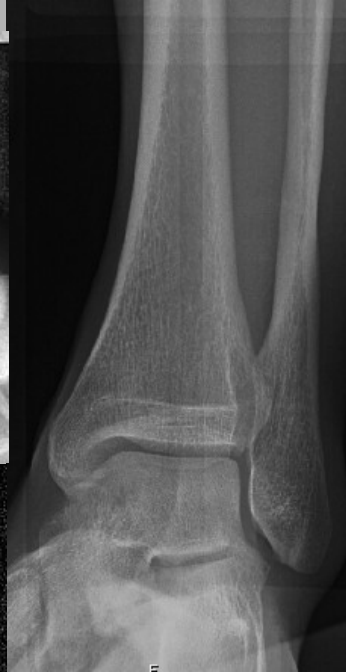
koleno

centrální paprsek směřuje vertikálně na kolenní kloubní štěrbinu asi 1cm pod čéškou

hlezenní kloub

centrální paprsek směřuje vertikálně na hlezenní kloub

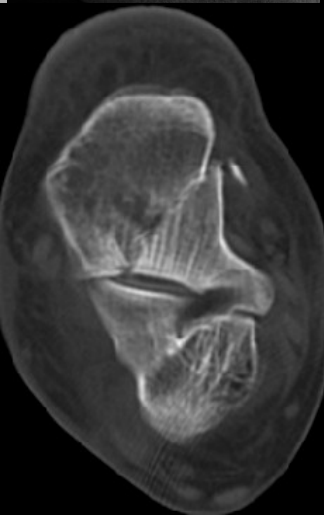
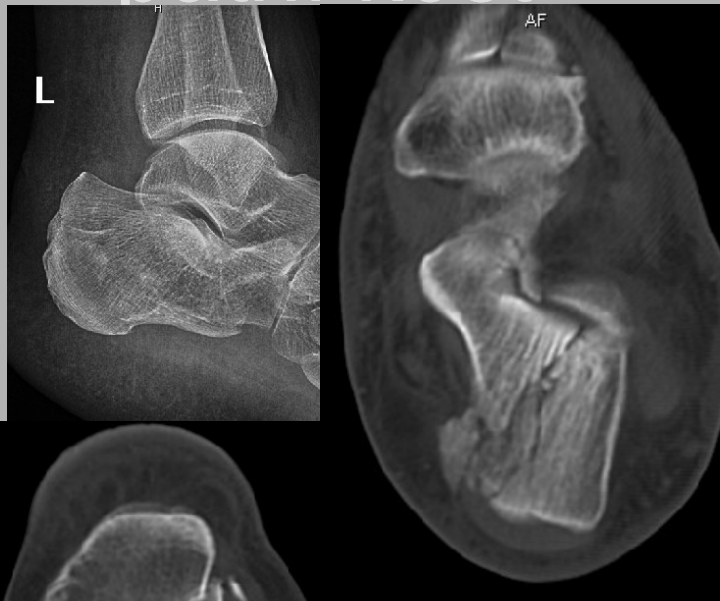

noha

centrální paprsek směřuje vertikálně na třetí metatars, 45°

patní kost

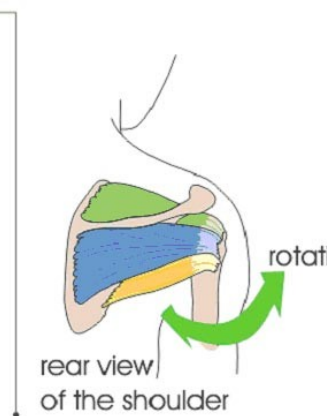
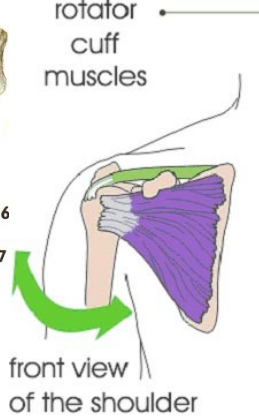
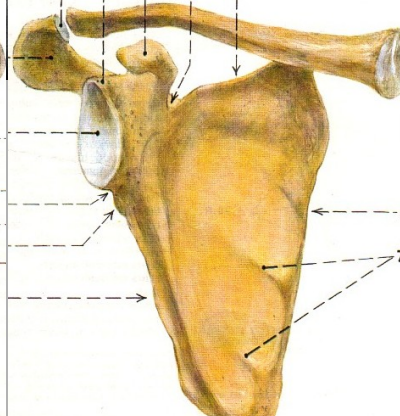
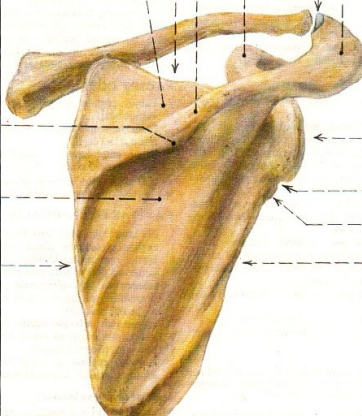
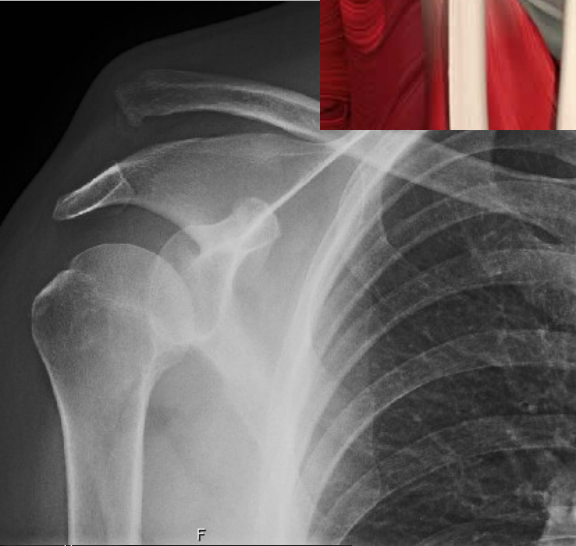
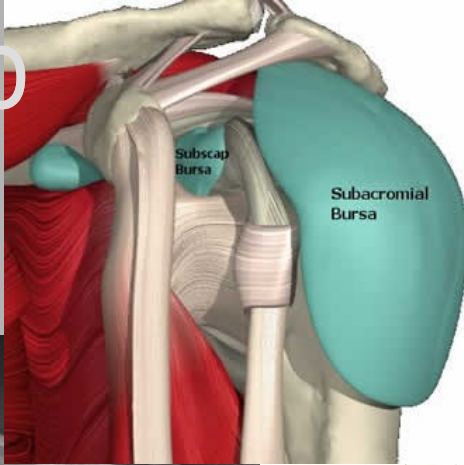
centrální paprsek směřuje v úhlu 30-45° kaudo-kraniálně na střed patní kosti

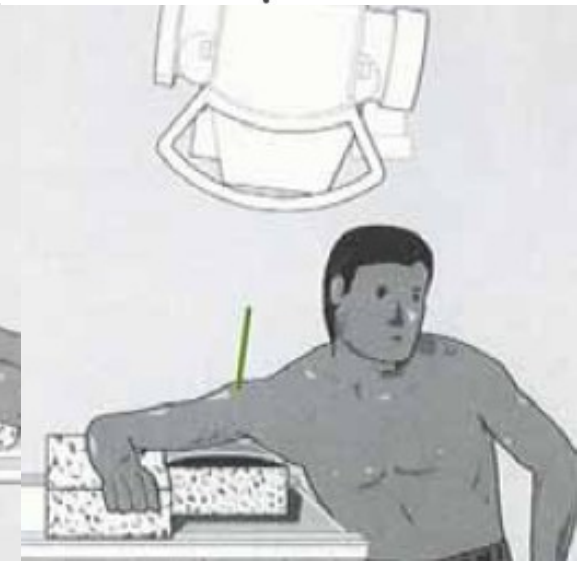
centrální paprsek směřuje vertikálně na patní kost

rameno

centrální paprsek směřuje
15-20° kranio-kaudálně na
ramenní kloub

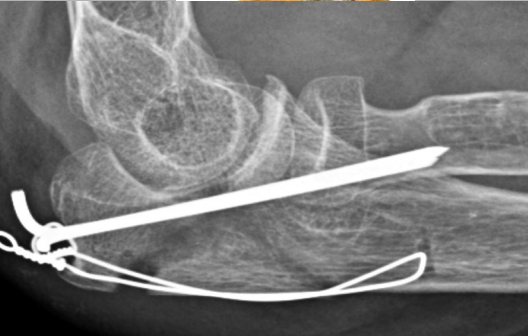
loket

centrální paprsek směřuje
vertikálně na střed kloubu

centrální paprsek směřuje kolmo
ke kloubu

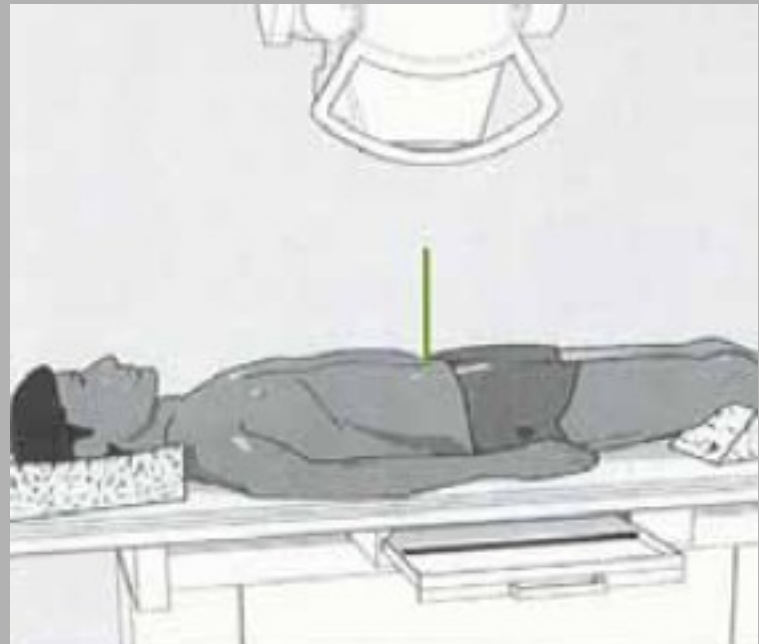
zápěstí

centrální paprsek směřuje na střed zápěstí

břicho

děti - specifika

Salter-Harrisova
klasifikace epifyzeolýz

Subperiostální fraktura
distálních metadiafýz
obou kostí předloktí

diagnostické rozpaky

Os peroneum

Persistující
apofýza
tuberositas V.
metatarsu

Os
trigonum